

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ PROGRAMLAR ENSTİTÜSÜ
TRAVMA VE AFET ÇALIŞMALARI UYGULAMALI RUH SAĞLIĞI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ MÜLTECİLERDE GERİ GÖNDERİLME
KORKUSU İLE İLİŞKİLİ FAKTÖRLER VE RUH SAĞLIĞINA ETKİSİ

Ecenur ÇOLAK

119507004

Dr. Öğr. Üyesi Ersin UYGUN

İSTANBUL

2023

**GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ MÜLTECİLERDE GERİ GÖNDERİLME
KORKUSU İLE İLİŞKİLİ FAKTÖRLER VE RUH SAĞLIĞINA ETKİSİ**

**FACTORS ASSOCIATED WITH FEAR OF RETURN IN REFUGEES UNDER
TEMPORARY PROTECTION AND ITS EFFECT ON MENTAL HEALTH**

Ecenur Çolak

119507004

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ersin Uygun

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Jüri Üyeleri: Prof. Dr. A. Tamer Aker

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Doç. Dr. Gül Dikeç

Fenerbahçe Üniversitesi

Tezin Onaylandığı Tarih: 08.05.2023

Toplam Sayfa Sayısı: 66

Anahtar Kelimeler

1. Mülteci
2. Göç Sonrası Yaşam Zorlukları
3. Suriyeli Mülteciler
4. Geri Gönderilme Korkusu
5. Ayrımcılık

Keywords

1. Refugee
2. Post Migration Living Difficulties
3. Syrian Refugees
4. Fear of Return
5. Discrimination

ÖNSÖZ

Tez süreci boyunca bana eşlik eden ve her türlü desteği sunan canım ailem, dostlarım, iş arkadaşlarım ve oğlum Karam'a çok teşekkür ederim.

Bu süreçte desteğini esirgemeyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ersin Uygun'a şükranlarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vii
TABLO LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE.....	3
1.1. GÖÇ İLE İLİŞKİLİ KAVRAMLAR	3
1.1.1. Hukuki Bağlamda Göç.....	3
1.1.2. Mülteci	4
1.1.3. Şartlı Mülteci.....	4
1.1.4. İkincil Koruma	4
1.1.5. Geçici Koruma.....	5
1.2. GÖÇ VE RUH SAĞLIĞI İLİŞKİSİ.....	5
1.2.1. Göç Öncesi Dönem ve Ruh Sağlığı.....	5
1.2.2. Göç Süreci ve Ruh Sağlığı.....	6
1.2.3. Göç Sonrası Yaşam Zorlukları ve Ruh Sağlığı	6
1.3. SURİYELİ MÜLTECİLERLER VE RUH SAĞLIĞI.....	7
1.3.1. Suriye İç Savaşı ve Suriyeli Mülteciler	7
1.3.2. Türkiye’deki Suriyelerin Hukuki Statüsü	8
1.3.3. Türkiye’deki Suriyelilerin Ruh Sağlığı Profili	8
1.4. GERİ GÖNDERİLME KORKUSU VE RUH SAĞLIĞI İLE İLİŞKİSİ.....	10
1.4.1. Uluslararası ve Ulusal Mevzuatta Geri Gönderilmeme İlkesi	10

1.4.2. Geri Gönderilme Korkusu ve Ruh Sağlığı	10
1.5. AYRIMCILIK VE RUH SAĞLIĞI	11
1.5.1. Ayrımcılık ve Algılanan Ayrımcılık Kavramları	11
1.5.2. Ayrımcılığın Ruh Sağlığına Etkisi	12
İKİNCİ BÖLÜM: YÖNTEM	13
2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	13
2.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	13
2.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	13
2.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	14
2.5. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	15
2.6. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ	15
2.7. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	15
2.7.1. Sosyo-demografik Bilgi Formu	15
2.7.2. Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali Endeksi	16
2.7.3. Olay Etkisi Ölçeği.....	16
2.7.4. Depresyon ve Anksiyete Stres Ölçeği.....	16
2.7.5. Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği	16
2.7.6. Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Envanteri.....	17
2.8. ARAŞTIRMANIN PROSEDÜRÜ	17
2.9. VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ	18
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR	19
3.1. DEMOGRAFİK VERİLERE DAİR BULGULAR.....	19
3.2. ÖLÇEKLERE DAİR BULGULAR.....	21
3.3. ÖLÇEK PUANLARINA DAİR BULGULAR	23
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	32
4.1. TARTIŞMA.....	32

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	37
KAYNAKÇA.....	39
EKLER.....	46
EK 1 Bilgilendirilmiş Onam Formu	46
EK 2 Sosyodemografik Bilgi Formu	47
EK 3 Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali Endeksi	49
EK 4 Olay Etkisi Ölçeği.....	51
EK 5 Depresyon ve Anksiyete Stres Ölçeği.....	53
EK 6 Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği.....	54
EK 7 Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Envanteri.....	55
EK 8 Etik Kurul Onayı.....	57

KISALTMALAR

DASS-21	Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği Kısa Form
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
DSÖ-5	İyilik Hali Endeksi: Dünya Sağlık Örgütü İyilik Hali Endeksi
GSGSÖ	Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği
GSYZÖ	Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği
TSSB	Travma Sonrası Stres Bozukluğu
UNHCR	Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği
YUKK	Uluslararası Koruma Kanunu

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1 Sosyo-demografik Verilerin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	19
Tablo 3.2 Sosyodemografik Verilerin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	21
Tablo 3.3 Vatandaşlık Statüsü Değişkenin Ölçekler ve Alt Boyutları ile İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları.....	24
Tablo 3.4 Geri Gönderilme Korkusu ile Diğer Ölçek ve Ölçekler Alt Boyutları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.....	27
Tablo 3.5 Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği ile Diğer Ölçekler ve Ölçek Alt Boyutları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.....	28
Tablo 3.6 Olay Etkisi Ölçeği ve Alt Boyutları ile Diğer Ölçekler ve Ölçek Alt Boyutları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.....	30

ÖZET

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı sonrasında Türkiye kitlesel göç ile karşı karşıya kalmıştır. Yaklaşık 4 milyon Suriyeli mülteci Türkiye’de ikamet etmektedir. Göçün mültecilerin ruh sağlığına etkisi göç öncesi, sırası ve sonrası olarak üç aşamada ele alınmaktadır. Türkiye’nin Covid-19 pandemisi sonrası sosyoekonomik şartları ve 2023 genel seçimlerinin getirdiği stresörler göz önünde bulundurulduğunda göç sonrası yaşam zorlukları ve stres etkenlerinin arttığı düşünülmektedir. Seçim sürecinde kutuplaştırıcı politikaların yürütülmesi ve geri gönderme söylemlerinin seçim propagandası haline gelmesi toplum içerisinde ayrımcılığı arttırırken mültecilerin de geri gönderilmeye dair korku taşımalarına neden olmaktadır. Geri gönderilme korkusu mülteci ruh sağlığı alanında göç sonrası stres etkeni olarak ele alınmaktadır. Bu çalışmada geri gönderilme korkusu ile ilişkili faktörler ve ruh sağlığına etkisi incelenecektir. Bunun için DASS-21, WHO-5, GSYZÖ, GSGSÖ, Olay Etkisi Ölçeği ve Demografik Form kullanılarak nicel bir çalışma tasarlanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre geri gönderilme korku ile depresyon, stres ve anksiyete arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Göç sonrası yaşam zorlukları ve algılanan ayrımcılık düzeyi psikopatoloji riskini attırmaktadır. Bununla birlikte, vatandaşlık almış Suriyelilerin de geçici koruma altındaki Suriyeliler kadar ruh sağlığı ihtiyaçlarının devam ettiği değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın akademik çalışmalara ve ulusal ve uluslararası insani yardım çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ayrımcılık, Geri Gönderilme Korkusu, Göç Sonrası Yaşam Zorlukları, Suriyeli Mülteciler, Mülteci

ABSTRACT

After the Syrian civil war that started in 2011, Turkey faced mass migration. Approximately 4 million Syrian refugees reside in Turkey. The effect of migration on the mental health of refugees is discussed in three stages as before, during and after migration. Considering the socioeconomic conditions of Turkey after the Covid-19 pandemic and the stressors brought by the 2023 general elections, it is thought that life difficulties and stress factors have increased after migration. Execution of polarizing policies in the election process and the fact that refoulement discourses become election propaganda led to increase of discrimination in the society and caused refugees to be afraid of being sent back. Fear of refoulement is considered as a post-migration stressor in the field of refugee mental health. In this study, the factors associated with the fear of being sent back and their effects on mental health will be examined. For this purpose, a quantitative study was designed using DASS-21, WHO-5, PMLD, RPMS-R, IES-R and Demographic Form. The obtained data were analyzed with the SPSS program. According to the findings, there is a positive relationship between fear of being sent back and depression, stress, and anxiety. Post-migration life difficulties and perceived level of discrimination increase the risk of psychopathology. In addition, it has been evaluated that the mental health needs of the Syrians who have obtained citizenship continue as much as the Syrians under temporary protection. It is thought that this study will contribute to academic studies and national and international humanitarian aid studies.

Keywords: Discrimination, Fear of Return, Post Migration Living Difficulties, Refugee, Syrian Refugees

GİRİŞ

UNHCR verilerine göre 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşından sonra 5.5 milyondan fazla Suriyeli farklı ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır (2019). Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikası ile Türkiye'ye yapılan göç kitlesel bir hal almıştır. Göç İdaresi Daire Başkanlığının güncel verilerine göre yaklaşık 3.6 milyon Suriyeli Türkiye'de ikamet etmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2022a). Türkiye'nin 1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1967 protokolüne coğrafi sınırlamayı koruyarak taraf olması nedeniyle Suriyelilere mülteci statüsü verilememiştir. Ancak, 2014 yılında yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyelilere geçici koruma statüsü verilmiştir. (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

Suriyeli mültecilerin ruh sağlığı profillerini inceleyen araştırmalara göre TSSB depresyon, yaygın anksiyete bozukluğu, bipolar bozukluk ve intihar riski yaygınlığı diğer ülkelerde yapılan çalışmalara göre daha fazla bulunmuştur (Tekeli Yeşil ve vd., 2018; Uygun, 2018).

Psikopatoloji geliştirmede göç öncesi, sırası ve sonrasındaki zorlu yaşam deneyimleri ve travmalar riski arttırmaktadır. Göç öncesi dönemde maruz kalınan travmalar ve psikopatoloji arasında bir doz-cevap ilişkisi bulunmaktadır (Acartürk ve vd., 2018). Travmaların yoğunluğu ve sayısı arttıkça psikopatoloji riski de artmaktadır. Bununla birlikte, göç sırasında maruz kalınan travmalar ve kayıplar da psikopatoloji riskini arttırmaktadır.

Göç öncesi dönem kadar göç sonrası yaşanan olumsuz yaşam deneyimleri de ruhsal bozukluklar açısından riski arttırdığı bilinmektedir. Yapılan çalışmalarda göç sonrası aileden ayrı düşmek, sosyal destek mekanizmalarının azalması, yalnızlık, ev sahibi topluluk tarafından ayrımcılık ve dışlanma risk faktörleri olarak bulunmuştur (Cantekin ve Gençöz 2017). Bununla birlikte, göç sonrası geçici koruma statüsüne sahip olmanın ve bu statünün getirdiği stres faktörlerinin psikopatoloji gelişimine katkı sağladığını gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Steel ve vd., 2006).

Covid-19 pandemisi sonrası Türkiye'nin ekonomik krize girmesi ve 2023 seçim sürecinde yürütülen kutuplaştırıcı siyasi politikalar sebebi ile mülteci karşıtlığı ve ayrımcılık artmıştır. Geri göndermelerin siyasi propagandalar olarak kullanılması

halihazırda geçici statüye sahip Suriyeli mülteciler açısından bir stres faktörü olduğu düşünülmektedir. Göç sonrası stres faktörlerinin ruh sağlığına etkisi de göz önünde bulundurulduğunda geri gönderilme korkusunun mültecilerin ruh sağlığını olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, ayrımcılığın artması kişilerin istenmediklerine dair inançlarını beslediği ve geri gönderilme korkusunu arttırdığı düşünülmektedir.

Mülteci ruh sağlığı alanında yapılan çalışmalara bakıldığında göç sonrası yaşam zorlukları ve stres etkenleri hakkında çalışmalara rastlansa da doğrudan geri gönderilme korkusu ve ruh sağlığına etkisi üzerine bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle, bu çalışmada geri gönderilme korkusu göç sonrası stres etkeni olarak ele alınıp ruh sağlığına etkisi incelenecektir. Böylece, ulusal ve uluslararası insani yardım çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. GÖÇ VE GÖÇ İLE İLİŞKİLİ KAVRAMLAR

Bu bölümde Türkiye'nin göç politikaları ve mültecilere tanınan statülere dair bilgiler anlatılacaktır.

1.1.1. Hukuki Bağlamda Göç

İkinci dünya savaşı sonrası dünya genelinde yaşanan göç hareketleri sebebi ile mülteci ve iltica kavramları uluslararası anlamda gündeme gelmiştir. 1951 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi bu anlamda devletlerce mültecilere gerekli hakların tanınması için imzalanan ilk antlaşma olmuştur.

Türkiye'nin de taraf olduğu bu sözleşmede mültecilik tanımı için zaman ve yer açısından sınırlandırma getirilmiş ve 1951 öncesi Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebi ile iltica talep eden kişilere bu haklar tanınmıştır. Ancak, zamanla bu sınırlandırmaların yetersiz kalması nedeniyle 1967 yılında hazırlanan Mültecilerin Hukuki Statüsüne dair protokol ile bu sınırlandırmalar kaldırılmıştır. Türkiye bu protokole coğrafi sınırlandırmayı tutarak taraf olmuştur. Türkiye'nin her iki antlaşmaya da coğrafi sınırlandırmayı tutarak taraf olması nedeniyle mülteci statüsünü Avrupa'dan iltica talebi ile gelen kişilere verdiği anlaşılmaktadır.

Türkiye'nin komşu ülkelerindeki iç karışıklıklar nedeniyle zamanla artan toplu göç ve irtica talepleri doğrultusunda iç mevzuatı oluşturmak için 1994 yılında İltica ve Sığınma Yönetmeliği kabul edilmiştir. Böylece, Avrupa dışından gelen ve aranan şartları sağlayan kişilere sığınmacı statüsü sağlanmış ve güvenli üçüncü bir ülkeye yerleştirilene kadar geçici ikamet izni sağlanmıştır.

Türkiye'nin jeopolitik konumu nedeniyle göç yolları üzerinde kalması ve hazırlanan yönetmeliğin talepler doğrultusunda yeterli bir hukuki çerçeve sunamaması nedeniyle mevzuat değişikliğine gidilmiş ve 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu [YUKK] (2013) kabul edilmiştir. Bu kapsamda verilen statüler genişletilmiş ve yeni tanımlamalar getirilmiştir.

1.1.2. Mülteci

YUKK'in 61. Maddesine göre mültecilik tanımı coğrafi sınırlandırma korunarak 1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1994 İltica ve Sığınma yönetmeliği tanımları kabul edilmiştir. Bu tanıma göre “*Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar sebebiyle, ırkı, dini, tâbiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasî düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.*” (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013).

1.1.3. Şartlı Mülteci

Korunan coğrafi sınırlandırma sebebi ile Avrupa dışındaki ülkelere uluslararası koruma talebi ile gelen kişiler için şartlı mülteci statüsü getirilmiştir. Bu tanıma göre “*Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tâbiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasî düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.*” (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013). Bu bağlamda YUKK yürürlüğe girmeden önce kullanılan sığınmacı kavramı kullanım imkanını kaybetmiştir.

1.1.4. İkincil Koruma

YUKK'nin 63. Maddesinde mülteci ve şartlı mülteci statüsü alamayan kişiler için ikincil koruma statüsü tanımlanmıştır. Bu tanıma göre “*Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak men-şe ülkesine veya ikamet ülkesine geri*

gönderildiği takdirde; a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, c)Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.” (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013). Bu tanımın tamamlayıcı rolü sebebi ile geri görmeme ilkesini korumaktadır.

1.1.5. Geçici Koruma

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı sebebi ile Türkiye kitlesel göç ile karşı karşıya kalmıştır. Kitlesel göçün doğurduğu ihtiyaçlar nedeni ile geçici koruma statüsü tanımlanmıştır. Bu tanıma göre “(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel akın hâlinde sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir. (2) Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.” (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Bu tanımdan da anlaşıldığı üzere, geçici koruma statüsü bireysel statü belirlemenin zorlaştığı ve kitlesel göçün yaşandığı durumlarda geçici bir çözüm olarak uygulanmaktadır.

1.2. GÖÇ VE RUH SAĞLIĞI İLİŞKİSİ

Bu bölümde göç öncesi, göç sırasında ve sonrasındaki faktörlerin ruh sağlığı üzerindeki etkisi anlatılmaktadır.

1.2.1. Göç Öncesi Dönem ve Ruh Sağlığı

Mültecilerin göç öncesi dönemde maruz kaldıkları travmaların ruh sağlıkları açısından önemli risk faktörleri oldukları bilinmektedir. Özellikle bu travmaların

yoğunluğu ve sayısı ruh sağlığı açısından iki önemli risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Steel ve vd., 2009).

Yapılan araştırmalar göç öncesinde işkenceye maruz kalmanın kişinin psikolojik sağlığı açısından önemli bir risk etkeni olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, göç öncesi deneyimlenen travmalar ve psikolojik sorunlar arasında doz cevap ilişkisi bulunmaktadır (Bogic ve vd., 2012; Steel ve vd., 2009; Johnson ve Thompson, 2008; Chen ve vd., 2017; Onyut ve vd., 2009). Bu nedenle, travmanın yoğunluğu ve sayısı arttıkça psikolojik problemlerde de artış gözlenmektedir.

Göç öncesi maruz kalınan işkence ve travmaların sayısı dışında yaşanan kayıplar, savaşa maruziyet, istismar veya yaralanmalar da mültecilerin ruh sağlığı açısından risk etkenleri olarak gösterilmiştir (Steel ve vd., 2009; Silove ve vd., 2010; Bogic ve vd., 2015).

1.2.2. Göç Süreci ve Ruh Sağlığı

Göç sırasında aile üyelerinden ayrı düşmek veya ayrılmaya zorlanmak (Ben Farhat ve vd., 2018; Tinghög ve vd., 2017), göç sürecinde geleceğe dair yoğun kaygı duymak (Kirmayer ve vd., 2011), habersiz kalmak (Ben Farhat ve vd., 2018) ve göç yolunun ve yapılan yolcuğun uzunluğu (Georgiadou ve vd., 2018) mülteci ruh sağlığını etkileyen faktörler olarak bulunmuştur.

1.2.3. Göç Sonrası Yaşam Zorlukları ve Ruh Sağlığı

Göç sonrasında mültecilerin statülerinin belirlenmesi süreçlerinin ruh sağlığı üzerinde etkisi bulunmaktadır. Mültecilerin statü edinim süreçlerinin uzaması ve bu süreçlere dair oluşan problemler ruh sağlığı açısından risk faktörü olarak bulunmuştur (Giacco ve vd., 2018). Bununla birlikte, geçici koruma statüsü de geçici olmayan mültecilik statüsüne kıyasla ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir (Steel ve vd., 2006; Bogic ve vd., 2012).

Mültecilerin göç sonrası sosyoekonomik durumları da ruh sağlığı açısından yordayıcıdır. Göç sonrasında sosyoekonomik durumda yaşanan kayıplar risk etmeni olarak değerlendirilir (Lindencrone ve vd., 2008). Bununla birlikte, göç sonrası yaşamda işsizlik, yoksulluk ve temel ihtiyaçların karşılanamaması gibi yaşam

zorlukları ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir (Silove, 1999; Chen ve vd., 2017; Priebe ve vd., 2013).

Göç sonrasında ev sahibi topluluk ile yaşanan sorunlar (Bogic ve vd., 2012), ayrımcılığa ve dışlanmaya maruz kalmak (Chen ve vd., 2017), yalnızlık ve sosyal destek mekanizmalarının az olması (Lindencrone ve vd., 2008; Chen ve vd., 2017) ruh sağlığını açısından risk etmeni olarak değerlendirilmektedir. Göç edilen ülkenin dilini bilmemek de sosyal izolasyonu arttırmakta ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir (Bogic ve vd., 2015; Watkins ve vd., 2011). Göç sırasında aile üyelerinden ayrı düşmek veya bazı aile üyelerini geride bırakmak Bogic ve vd., 2015) mültecilerin psikolojik problemlerini arttırmakta ve diğer aile üyeleri için kaygılanmaları risk etmenlerini arttırmaktadır (Chen ve vd.,2017).

Göç sonrasında yaşanan zorlu yaşam deneyimlerinin zamanla artması veya sayısının fazla olması da ruh sağlığı açısından ortaya çıkabilecek problemlerin artmasa yol açmaktadır (Gerritsen ve vd., 2006).

1.3. SURIYELİ MÜLTECİLER VE TÜRKİYE

Bu bölümde Suriye iç savaşı, Suriyelilerin göç süreci, Türkiye'nin Suriyelilere tanımladığı statü ve haklar ve Suriyelilerin ruh sağlığı profilleri anlatılacaktır.

1.3.1. Suriye İç Savaşı ve Suriyeli Mülteciler

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı nedeniyle 5.5 milyondan fazla Suriyeli başka ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır (UNHCR, 2019). Türkiye'ye başlayan göç Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikası ile kitlesel bir hal almıştır. Göç İdaresi Daire Başkanlığının güncel verilerine göre yaklaşık 3.6 milyon Suriyeli Türkiye'de ikamet etmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2022a). Yaklaşık 50 000 Suriyeli geçici koruma merkezlerinde kalırken geri kalanlar İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Adana başta olmak üzere diğer illerde ikamet etmektedirler. Mülteci nüfusun en kalabalık olduğu il İstanbul iken ev mülteci topluluğun ev sahibi topluluğa göre oranının en fazla olduğu iller ise sırasıyla Kilis, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa ve Adana'dır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2022b).

1.3.2. Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü

Türkiye’nin 1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1967 protokolüne coğrafi sınırlamayı koruyarak taraf olmuştur. Bu nedenle, 2011 yılında başlayan kitlesel göç sebebi ile gelen Suriyelilere mülteci statüsü verilememiştir. 1994 yönetmeliğine göre şartlı mülteci veya ikincil koruma statüleri verilebilir gibi gözükse de kitlesel göç nedeni ile bireysel değerlendirme yapılmasının zorluğu ve süre kısıtlaması nedeni ile bu statülerin de verilmediği düşünülmektedir. 2014 yılında yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyelilere geçici koruma statüsü verilmiştir. Bu tanıma göre “28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti’nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti’nden kitlesel veya bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınırlar. Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bireysel uluslararası koruma başvuruları işleme konulmaz.” (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Bu yönetmeliğe göre verilen statünün zaman sınırlaması ile ilgili bir madde bulunmamaktadır.

1.3.3. Türkiye’deki Suriyelilerin Ruh Sağlığı Profili

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş sonrası 5.5 milyondan fazla Suriyeli Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır başta olmak üzere dünyanın farklı ülkelerine göç etmek zorunda kalmıştır (UNHCR 2019). Suriyeli mültecilerin ruh sağlığı profili hakkında dünya çapında çeşitli çalışmalar yapılmaktadır.

Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) yaygınlığı Türkiye örneğinde yapılan çalışmalarda %29.8, %55 ve %80 bulunmuştur (Chung ve vd., 2018; Cengiz ve vd., 2019; Tekeli Yeşil ve vd., 2018). Tekeli Yeşil ve arkadaşlarının (2018) yaptığı bir çalışmada Suriyeli mültecilerde depresyon oranı %70.5, yaygın anksiyete bozukluğu %38.8, intihar riski oranı %49.7 ve hayat boyu panik bozukluk oranı %16.4 olarak bulunmuştur. Bakırköy Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi mülteci ruh sağlığı özel dal polikliniğine ilk defa başvuran hastalarda yapılan bir çalışma da ise majör depresyon oranı %56,1, travma sonrası stres bozukluğu oranı %38,4, bipolar bozukluk oranı %10,2 ve psikotik bozukluk oranı %7,5 olarak gösterildi (Uygun, 2018). Yaygınlık oranlarının Türkiye örneğinde fazla

olmasının ve farklılaşmaların sebebi olarak bazı çalışmaların kamp bölgelerinde ve savaş bölgesine yakın yerleşim yerlerinde ikamet eden kişiler ile yapılmasından kaynaklandığını düşünülmektedir.

Suriyeli mültecilerin ruhsal bozukluğa yol açabilecek risk etmenlerini belirlemek için birçok çalışma yapılmıştır. Sosyodemografik faktörler göz önünde bulundurulduğunda kadın olmak hem TSSB hem de depresyon için risk faktörü olarak bulunmuştur (Acartürk ve vd., 2018; Cantekin ve Gençöz 2017). Alpak ve arkadaşlarının (2014) yaptığı bir çalışmada ev kadını olmanın da ruhsal bozukluklar açısından risk etmeni olduğu gösterilmiştir. Genç yaşta olmak depresyon için bir risk faktörü iken (Cantekin ve Gençöz, 2017) TSSB için çelişkili araştırmalar (Tekeli-Yeşil ve vd., 2018; Georgiadou ve vd., 2018) bulunmaktadır. Benzer şekilde evli olmamak depresyon açısından risk faktörü olarak bulunurken (Cantekin ve Gençöz, 2017; Önen ve vd., 2014) medeni durum TSSB açısından farklı değerlendiren çalışmalar yapılmıştır (Tekeli-Yeşil ve vd., 2018; Al-Shagran ve vd., 2015). Ancak, Türkiye örneklemelerinde yapılan çalışmalarda genç yaş ve evli olmamak TSSB açısından risk faktörü olarak bulunmuştur (Tekeli-Yeşil ve vd., 2018; Cantekin ve Gençöz 2017). Aynı zamanda geçmiş psikiyatrik öykü ve ailedeki geçmiş psikiyatrik öykü ruhsal bozukluklar açısından önemli bir yordayıcıdır (Acartürk ve vd., 2018; Alpak ve vd., 2014).

TSSB ile göç öncesi yaşanan travmalar arasındaki doz-cevap ilişkisi Suriyeli mülteciler ile yapılan çalışmalarda da gösterilmiştir (Acartürk ve vd., 2018; Alpak ve vd., 2014; Tekeli-Yeşil ve vd., 2018). Göç öncesi dönemde yaşanan travmaların yoğunluğu ve sayısı TSSB açısından risk etkeni olarak bulunmuştur (Cengiz ve vd., 2019; Alpak ve vd., 2015). Göç öncesi dönem yaşanan travmalar ile depresyon arasındaki ilişkiyi gösteren bazı çalışmalarda travmatik bir kayıp yaşamak, savaşa maruziyeti ve fiziksel şiddete maruz kalmak depresyon ile ilişkili bulunmuştur (Acartürk ve vd., 2018; Cantekin ve Gençöz 2017).

Göç öncesi dönem kadar göç sonrası yaşanan olumsuz yaşam deneyimleri de ruhsal bozukluklar açısından riski arttırdığı bilinmektedir. Yapılan çalışmalarda göç sonrası aileden ayrı düşmek, sosyal destek mekanizmalarının azalması, yalnızlık, ev sahibi topluluk tarafından ayrımcılık ve dışlanma risk faktörleri olarak bulunmuştur

(Cantekin ve Gençöz 2017). Aynı zamanda, yaşam kalitesi ile depresyon ve anksiyete arasında ilişki olduğu saptanmıştır (Uygun, 2020). Dil bariyeri de kişilerin kültürel uyum süreçlerini etkilediği ve sosyal izolasyonu arttırdığı için ruhsal bozuklukların gelişimine etki etmektedir (Karipek, 2017).

1.4. GERİ GÖNDERİLME KORKUSU VE RUH SAĞLIĞI İLE İLİŞKİSİ

Bu bölümde geri gönderilme korkusu hukuki ve psikolojik boyutları ile incelenecektir.

1.4.1. Uluslararası ve Ulusal Mevzuatta Geri Göndermeme İlkesi

Geri göndermeme ilkesi, Türkiye'nin de taraf olduğu 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 33. Maddesinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre *“Hiçbir Taraf Devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir.”*

Geri gönderilmeme ilkesi aynı zamanda YUKK'nin 4. Maddesinde *“Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez.”* olarak düzenlenmiştir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013).

1.4.2. Geri Gönderilme Korkusu ve Ruh Sağlığı

Geri gönderilmeme ilkesi hem uluslararası sözleşmelerde hem de yerel mevzuat da yer almasına rağmen geri gönderilme korkusu, mülteci ruh sağlığı literatüründe göç sonrası yaşam zorluğu ve göç sonrası stres etkeni olarak ele alınmıştır (Steel ve vd., 2006; Momartin ve vd., 2006; Silove ve vd., 1997; Malm ve vd., 2020).

Travma odaklı bilişsel davranışsal terapilerin mülteciler üzerinde etkisine bakan nitel bir çalışmada geri gönderilme korkusunun katılımcıların terapi süreçlerini etkilediği bulunmuştur (Vincent ve vd., 2012). Bu durum, menşei ülkeye geri dönmenin yaratacağı olası travmaların neden olduğu tehdit algısı ile açıklanmıştır. Geçici

koruma statüsü ve bu statüye bağlı stres faktörleri depresyon, TSSB ve ruh sağlığına bağlı problemlerin gelişimine katkı sağladığını bulunmuştur (Steel ve vd., 2006; Silove ve vd., 1997; Momartin ve vd., 2016). Ayrıca, geçici koruma statüsüne sahip mültecilerin geri gönderilme korkusu gibi göç sonrası yaşam zorluklarını kalıcı statüye sahip mültecilere göre daha fazla deneyimledikleri gözlemlenmiştir.

1.5. AYRIMCILIK VE RUH SAĞLIĞI

Bu bölümde ayrımcılıkla ilgili kavramlar ve ayrımcılığın ruh sağlığına etkisi anlatılacaktır.

1.5.1. Ayrımcılık ve Algılanan Ayrımcılık Kavramları

Türk Dil Kurumu'nun tanımlamasına göre ön yargı "bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargı, peşin yargı, peşin hüküm, peşin fikir" anlamını taşımaktadır (Türk Dil Kurumu, 2023). Tanımdan da anlaşılacağı üzere ön yargılar olumlu veya olumsuz olabilmektedir. Ayrımcılık ise ön yargılı düşünce ve tutumların davranış ve söylemlere dönüşmesi ile ortaya çıkmaktadır (Quillian, 2006). Ayrımcılık, yaş, cinsiyet, etnik köken, cinsel kimlik, engellilik veya hastalık durumu gibi bireysel özelliklere veya bir gruba mensubiyet nedeni ile gösterilen ön yargılı tutum ve davranışlar olarak tanımlanabilir (Budak, 2000).

Ayrımcılık uygulama biçimi açısından doğrudan ve dolaylı ayrımcılık olarak ikiye ayrılmaktadır. Doğrudan ayrımcılık, bireye yaş, cinsiyet, etnik köken, cinsel kimlik, engellilik veya hastalık durumu gibi bireysel özellikleri veya bir gruba mensubiyeti sebebi ile diğer kişilerden farklı davranılmasıdır (Gül, 2012). Dolaylı ayrımcılık doğrudan ayrımcılığa kıyasla fark edilmesi daha güçtür. Görünüşte tarafsız olan bir hüküm, uygulama veya koşulun belirli bir gruba ait kişileri daha dezavantajlı duruma getirmesi dolaylı ayrımcılık olarak tanımlanabilir (Karan, 2012).

Amacı bakımından ayrımcılık ise negatif ve pozitif olarak ikiye ayrılmaktadır. Pozitif ayrımcılık bireyin doğuştan getirdiği özelliklerinden kaynaklı dezavantajlı konumda kalması nedeniyle tanımlanan bazı hak veya öncelikler olarak tanımlanmaktadır (Yalım, 2005). Negatif ayrımcılık ise tam tersi olarak bireyin doğuştan veya

sonradan edindiği özellikleri sebebi ile eşit haklara sahip olamamasıdır (Yayla, 2015).

Bireyin yaş, cinsiyet, etnik köken, cinsel kimlik, engellilik veya hastalık durumu gibi bireysel özellikleri veya bir gruba mensubiyeti sebebi ile ayrımcılığa uğradığına inanması veya düşünmesi de algılanan ayrımcılık olarak tanımlanmaktadır (Montes, 2010).

1.5.2. Ayrımcılığın Ruh Sağlığına Etkisi

Ayrımcılığa maruz kalmak kişinin hem fiziksel sağlığını hem de psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir (Bradshaw ve vd., 2015). Yapılan bir meta analiz çalışmasına göre ayrımcılık, depresyon, kaygı ve stres gibi düşük psikolojik sağlık göstergeleri ile ilişkili bulunmuştur (Paradies ve vd., 2015). Aynı çalışma ayrımcılığın ruh sağlığını fiziksel sağlığa kıyasla daha çok etkilediğini göstermektedir. Çocuklar ve ergenlerle yapılan bir çalışma özellikle ırkçılığın kaygı ve depresyon arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu gösterirken özgüven ve benlik saygısı ile ayrımcılık arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir (Seaton ve vd., 2008).

Ayrımcılığa maruz kalmak mültecilerin gittikleri ülkedeki yerleşim ve uyum süreçlerini olumsuz yönde etkilemektedir (Berry ve vd., 2006). Mülteci ruh sağlığı açısından göç sonrası stres etmeni olarak kabul edilen ayrımcılık psikopatoloji geliştirmede risk oluşturmaktadır (Beşer & Tekkaş Kerman, 2019). Suriyeli mültecilerle yapılan bir çalışmada algılanan ayrımcılık TSSB, depresyon, kaygı ve düşük iyilik hali ile ilişkili bulunmuştur (Tinghög ve vd., 2017).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmada Türkiye’de yaşayan Suriyeli mültecilerdeki geri gönderilme korkusu ile ilişkili faktörler ve bunun ruh sağlığına etkisi araştırılacaktır. Çevrimiçi yöntem ile Türkiye’de ikamet eden Suriyeli mülteciler tarafından elde edilen bulgular ile araştırmanın yapılması hedeflenmektedir.

2011 yılından bu yana Türkiye’ye göç eden mültecilerin göç sonrasında deneyimledikleri yaşam zorlukları ve stres etkenlerinin, son dönemlerde artan ayrımcılık, dışlanma ve siyasi söylemlerde yer bulan geri gönderme haberleri göz önünde bulundurularak incelenmesi amaçlanmaktadır.

2.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Göç sonrası stres faktörlerinin mülteci ruh sağlığı üzerindeki etkisi sebebi ile bu faktörlerin günümüz Türkiye’sinin sosyoekonomik şartları ile artan geri gönderilme korkusu göz önünde bulundurularak tekrar değerlendirmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Geri gönderilme korkusu ile ilişkili faktörlerin ve bu korkunun ruh sağlığına etkisinin detaylı incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle, bu çalışmanın insani yardım çalışmalarına ve uluslararası ve ulusal kaynaklara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

H1: Göç sonrası yaşam zorlukları ve depresyon, anksiyete ve stres arasında bir ilişki vardır.

H2: Göç sonrası yaşam zorlukları ve iyilik hali arasında bir ilişki vardır.

H3: Göç sonrası stres faktörleri ve depresyon, anksiyete ve stres arasında bir ilişki vardır.

H4: Göç sonrası stres faktörleri ve iyilik hali arasında bir ilişki vardır.

H5: Depresyon, anksiyete ve stres ile iyilik hali arasında bir ilişki vardır.

H6: Depresyon, anksiyete ve stres ile olay etkisinin arasında bir ilişki vardır.

H7: Geri gönderilme korkusu ile depresyon ve anksiyete ile pozitif; iyilik hali ile negatif yönlü bir ilişki vardır.

H8: Geri gönderilme korkusu ile ayrımcılıktan etkilenim düzeyi arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.

H9: Ayrımcılıktan etkilenim düzeyi ile depresyon, anksiyete ve stres arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.

H10: Ayrımcılıktan etkilenim düzeyi ile iyilik hali arasında negatif yönlü bir ilişki vardır.

2.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları aşağıda verilmiştir;

- Araştırmada toplanan veriler araştırmacı tarafından oluşturulan sosyodemografik bilgi formu ve kullanılan ölçme ve değerlendirme ölçekleri ile sınırlıdır.
- Araştırmanın örnekleme kartopu yöntemi ile ulaşılabilen kişilerle sınırlı kalmıştır.
- Kartopu yöntemi ile ulaşılan kişilerden veri toplama süresince geri gönderilme konusunun hassasiyeti nedeniyle katılımcı adaylarının anketi doldurmak istemediklerine yönelik geri bildirim alınmıştır. Bu nedenle, katılımcı sayısı beklenenin altında kalmıştır.
- Araştırmanın örnekleme 18 yaş ve üstü Türkiye’de ikamet eden Suriyeli mülteciler ve Suriye uyruklu kişiler ile sınırlı kalmıştır.
- Araştırmada verilerin çevrimiçi ortamda toplanması sebebi ile araştırma, bu ortama erişimi olan katılımcılar ile sınırlı kalmıştır.

2.5. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılarak hazırlanmıştır. Tarama modeli, değişkenlerini etkileme veya değiştirme çabası içinde olmadan, araştırmanın konusu olan bireyi veya nesneyi kendi koşulları içinde ve olduğu gibi incelemeye çalışır (Karasar, 2016). Zamansal açıdan ise kesitsel bir çalışma modeli oluşturulmuştur.

2.6. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın katılımcıları 18 yaş ve üzeri olan, Türkiye’de ikamet eden ve Suriyelilerden oluşmaktadır. Katılımcıların 18 yaşından küçük olması, Türkiye’de ikamet etmemesi ve onam formunu doldurmamış olması dışlama kriterleri olarak belirlenmiştir. Yapılan benzer çalışmaların örneklem sayıları göz önünde bulundurularak çalışmanın örneklem büyüklüğü 240 olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın katılımcılarına kartopu örneklem yöntemi kullanılarak ulaşılmıştır. Çevrimiçi ortamda hazırlanan anket formu kontak kişiler ve sosyal medya platformları aracılığıyla iletilmiştir.

2.7. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada çevrimiçi Bilgilendirilmiş Onam Formu, Sosyo-demografik Bilgi Formu, Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali Endeksi, Olay Etkisi Ölçeği, Depresyon ve Anksiyete Stres Ölçeği, Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği ve Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği kullanılmıştır.

2.7.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Sosyodemografik bilgi formu toplam 12 sorudan oluşmaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanmış ve Suriyeli bir tercüman tarafından Arapçaya çevrilmiştir. Yaş bilgisi, cinsiyet, öğrenim bilgisi, medeni durum, çocuk sahibi olup olmadığı, kimlerle yaşadığının bilgisi, Türkiye’ye geliş yılı, geçici koruma kimlik bilgisi, kimliğinin kayıtlı olduğu ilde yaşayıp yaşamadığı ve psikolojik destek alıp almadığı bilgileri yer almaktadır. Sorular çoğunluğu çoktan seçmeli ve bir soru açık uçlu olarak hazırlanmıştır. Sosyo-demografik bilgi formu Ek-2’de yer almaktadır.

2.7.2. Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali Endeksi

Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali Endeksi, 1998 yılında Dünya Sağlık Örgütü tarafından bireylerin genel zihinsel refahını ölçmek için oluşturulmuştur. Bu araştırmada ölçeğin Sibai ve arkadaşları (2009) tarafından güvenilirlik ve geçerlilik çalışmalarının yapıldığı Arapça versiyonu kullanılmıştır. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa değeri .87 bulunmuştur. Ölçek beşli likert sistem ile hazırlanan beş sorudan oluşmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali Endeksi Ek-3'te yer almaktadır.

2.7.3. Olay Etkisi Ölçeği

Olay Etkisi Ölçeği, kişinin deneyimlediği olumsuz bir yaşam olay sonrasında kişinin bu olay karşısındaki rahatsızlık düzeyini inceleyen bir kendi kendini değerlendirme ölçeğidir. Bu araştırmada, Ali ve arkadaşlarının (2017) geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını yaptığı Arapça versiyonu kullanılmıştır. Yapılan bu araştırmada Cronbach alfa değeri .90 ve .93 aralığında bulunmuştur. Ölçek beşli likert ile hazırlanan toplam 22 sorudan oluşmaktadır. Bu araştırmada katılımcılardan ayrımcılığa uğradıkları son olayı düşünerek ölçeği doldurmaları istenmiştir. Olay Etkisi Ölçeğinin Arapça versiyonu Ek-4'te yer almaktadır.

2.7.4. Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği

Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği'nin Arapça versiyon Ali ve arkadaşları (2017) tarafından oluşturulmuştur. Ölçek beşli likert tipi ile hazırlanan 21 sorudan oluşmaktadır. Depresyon, anksiyete ve stres faktörleri için ayrı ayrı toplamda 7 madde bulunmaktadır. Her bir boyuttan alınabilecek en düşük puan 7 iken en yüksek puan 35'tir. Ölçekten alınan puan ile belirti sıklığı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Bu araştırmada kullanılan Depresyon ve Anksiyete Ölçeği Ek-5'te yer almaktadır.

2.7.5. Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği

Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği, Tinghög ve arkadaşları tarafından İsveç'te yaşayan Suriyeli mültecilerin göç sonrası stres alanlarını ölçmek için uyarlanmıştır (Malm ve vd., 2020). Ölçekte beşli likert ile hazırlanan 25 soru bulunmaktadır.

Toplam ölçek için Cronbach alfa değeri .86 olarak belirtilmiştir. Bu araştırmada ölçeğin orijinalinde kullanılan “İsveç” ifadesi yerine “Türkiye” ifadesi kullanılmıştır. Bu araştırmada kullanılan Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği Ek-6’da yer almaktadır.

2.7.6. Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Envanteri

Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Envanteri, İsviçre bağlamında uyarlanmıştır. 17 maddelik ölçek, göç sonrası yaşam zorluklarının son 12 ayda birey için ne ölçüde sorun olduğunu incelemektedir (Silove ve vd., 1997). Maddeler beşli likert ölçekte hazırlanmıştır (0 = sorun değil ila 4 = çok ciddi sorun). Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Envanteri, mülteci ruh sağlığı açısından risk faktörlerini yordadığı yapılan araştırmalar ile gösterilmiştir (Steel ve vd., 1999). Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Envanteri Ek-7’de yer almaktadır.

2.8. ARAŞTIRMANIN PROSEDÜRÜ

Araştırma sürecinde öncelikle araştırmanın konusu, içeriği, ölçme ve değerlendirme araçları ve yöntem belirlenerek araştırma önerisi etik kurula sunulmuştur. Araştırmanın anketi “Google Form” aracılığıyla hazırlanmıştır. Hazırlanan form, mülteci ruh sağlığı alanında çalışan kişilere Türkçe ve Arapça olarak hazırlanan kısa bilgilendirme metni ile gönderilmiştir. Hazırlanan Bilgilendirilmiş Onam Formu ve Sosyo-demografik Form Suriyeli tercüman ile Arapçaya çevrilmiştir. Eksik veri toplanmasını engellemek için araştırmadaki tüm soruların doldurulması zorunlu olarak belirlenmiştir. Formun doldurulması ortalama 20 dakika sürmektedir.

Araştırmanın örneklemini 18 yaşından büyük ve Türkiye’de ikamet eden Suriyeli mülteci ve vatandaşlık almış Suriyelilerden oluşmaktadır. Okuma yazma bilmeyen katılımcılardan veriler kolaylaştırıcı yardımıyla elden toplanmıştır. Örneklem çalışmanın başlangıcında Geçici Koruma altındaki Suriyeliler olarak belirlenmiş olsa da alanyazında vatandaşlık almış Suriyeliler ile karşılaştırmalı başka bir çalışmaya rastlanmaması sebebi ile vatandaşlık dışlayıcı kriterinin kaldırılmasına karar verilmiştir.

Toplanan veriler SPSS Versiyon 25 veri analiz programı ile analiz edilmiş ve alanyazındaki bilgiler ışığında tartışılmıştır.

2.9. VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Araştırmada toplanan veriler SPSS Versiyon 25 programı veri analiz yöntemi kullanarak analiz edilmiştir. Gruplar arasındaki farklılıkların analiz edilmesi için Bağımsız Değişkenler t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Çalışmada kullanılan sürekli değişkenlerin analizinde Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Yapılan analizlerde anlamlılık seviyesi .05 olarak kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde Sosyo-demografik form, Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali İndeksi, DASS-21, Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği, Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği ve Olay Etkisi Ölçeği kullanılarak elde edilen verilerin analizleri açıklanmıştır.

3.1. DEMOGRAFİK VERİLERE DAİR BULGULAR

Tablo 3.1 Sosyodemografik Verilerin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Değişken	Gruplar	<i>f</i>	%
Yaş	18-24	12	13.3
	25-34	34	37.8
	35-44	32	35.6
	45-54	7	7.8
	55+	5	5.6
Cinsiyet	Kadın	41	45.6
	Erkek	49	54.4
Eğitim Seviyesi	Okuma yazma bilmeyen	3	3.3
	Sadece okuma yazma bilen	3	3.3
	İlkokul	2	2.2
	Ortaokul	23	25.6
	Lise	1	1.1
	Üniversite	58	64.4

Medeni Durum	Bekar	27	30
	Evli	50	55.6
	Boşanmış	9	10
	Eşi vefat eden	4	4.4
Çocuk sahibi olmak	Evet	56	62.2
	Hayır	34	37.8
Çalışma durumu	Evet	58	64.4
	Hayır	32	35.6
Yaşam alanı	Çekirdek Aile	73	81.1
	Geniş Aile	3	3.3
	Paylaşımlı Ev	8	8.9
	Yalnız	6	6.7
Vatandaşlık Statüsü	Evet	22	24.4
	Hayır	68	75.6
Kayıtlı Olunan İlde Yaşama	Evet	52	76.5
	Hayır	16	23.5
Psikolojik veya psikiyatrik destek almış olma	Evet	6	6.7
	Hayır	84	93.3

Araştırmaya 90 kişi katılım sağlamıştır. Tablo 4.1.1’de gösterildiği gibi 12 (%13,3) katılımcı 18-24, 34 (%37,8) katılımcı 25-34, 32 (%35,6) katılımcı 35-44, 7 (%7,8) katılımcı 45-54, 5 (%5,6) katılımcı 55 ve üstü yaş aralığındadır. Araştırmada 49 (54,4) erkek ve 41 (45,6) kadın yer almaktadır. Katılımcılardan 3 (%3,3) kişi okuma yazma bilmemekte, 3 (%3,3) kişi sadece okuma yazma bilmekte, 2 (%2,2) kişi

ilkokul, 23 (%25,6) kişi ortaokul, 1 (1,1) kişi lise, 58 (64,4) kişi ise üniversite mezunudur. 27 (%30) katılımcı bekar, 50 (%55,6) katılımcı evli, 9 (%10) katılımcı boşanmış ve 4 (%4,4) katılımcının eşi vefat etmiştir. Katılımcılardan 56 (%62,2) kişi çocuk sahibi iken 34 (%37,8) kişi çocuk sahibi değildir. 58 (%64,4) katılımcı çalışırken 32 (%35,6) katılımcı çalışmamaktadır. 77 (%81,1) kişi çekirdek ailesi ile, 3 (%3,3) kişi geniş ailesi ile, 8 (%8,9) kişi paylaşımlı evde ve 6 (%6,7) kişi yalnız yaşamaktadır. Katılımcılardan 22 (%24,4) kişi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı almış iken 68 (%75,6) kişi vatandaş değildir. Vatandaş olmayan 68 kişinin geçici koruma kaydı bulunmaktadır. Geçici Koruma Kaydı bulunan 68 kişiden 16 (%23,5) kişi kayıtlı olduğu ilde ikamet etmemektedir. 6 (%6,7) kişi daha önce psikolojik veya psikiyatrik bir destek almışken 84 (%93,3) kişi destek almamıştır.

3.2. ÖLÇEKLERE DAİR BULGULAR

Tablo 3.2 Sosyodemografik Verilerin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Ölçekler	Min	Maks	Ort	Ss	Çarpıklık	Basıklık
DSÖ-5 İyilik Hali Endeksi	0	25	9.29	6.01	.359	-.514
DASS-21	0	63	27.70	15.26	.275	-.515
DASS-21_depresyon	0	21	9.99	5.36	.049	-.612
DASS-21_anksiyete	0	21	8.39	5.50	.373	-.668
DASS-21_stres	0	21	9.32	5.19	.354	-.585
GSYZÖ	1	68	31.93	16.33	.180	-.595
GSGSÖ	25	124	72.17	23.80	.172	-.549

Olay Etkisi Ölçeği	0	88	39.91	22.10	.243	-.270
Olay Etkisi Ölçeği_yeniden yaşantılama	0	32	13.96	8.23	.278	-.351
Olay Etkisi Ölçeği_aşırı uyarılma	0	32	14.97	8.50	.062	-.482
Olay Etkisi Ölçeği_kaçınma	0	24	10.99	6.55	.229	-.724

GSYZÖ: Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği, GSGSÖ: Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali İndeksi toplam puanı için puan aralıkları 0-25 arasındadır. Ortalama puan değeri 9.29, standart sapma değeri 6.01, çarpıklık değeri .39 ve basıklık değeri -.51 olarak hesaplanmıştır.

DASS-21 toplam puanı için puan aralıkları 0-63 arasındadır. Ortalama puan değeri 27.7, standart sapma değeri 15.26, çarpıklık değeri .21 ve basıklık değeri -.51 olarak hesaplanmıştır. Depresyon, anksiyete ve stres alt boyutu için puan aralıkları 0-21 arasındadır. Alt boyutların ortalama değerleri sırasıyla 9.99, 8.39 ve 9.32 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutların standart sapma değerleri sırasıyla 5.36, 5.50 ve 5.19 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutların çarpıklık değerleri sırasıyla .04, .37 ve .35 iken basıklık değerleri sırasıyla -.61, -.66 ve -.58 olarak hesaplanmıştır.

Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği toplam puanı için puan aralıkları 1-68 arasında iken ortalama, standart sapma, basıklık ve çarpıklık değerleri sırasıyla 31.93, 16.33, .18 ve -.59 olarak hesaplanmıştır.

Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği toplam puanı için puan aralıkları 25-124 arasındadır. Ortalama puan değeri 72.17, standart sapma değeri 23.8, çarpıklık değeri .17 ve basıklık değeri -.54 olarak hesaplanmıştır.

Olay Etkisi Ölçeği toplam puanı için puan aralıkları 0-88 arasındadır. Ortalama puan değeri 39.91, standart sapma değeri 22.1, çarpıklık değeri .24 ve basıklık değeri -.27 olarak hesaplanmıştır. Yeniden yaşantılama, aşırı uyarılma alt boyutu için puan aralıkları sırasıyla 0-32 arasında iken kaçınma alt boyutu puan aralıkları 0-24 arasındadır. Alt boyutların ortalama değerleri sırasıyla 13.96, 14.97 ve 10.99 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutların standart sapma değerleri sırasıyla 8.23, 8.50 ve 6.55 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutların çarpıklık değerleri sırasıyla .27, .06 ve .22 iken basıklık değerleri sırasıyla -.35, -.48 ve -.72 olarak hesaplanmıştır.

Geri gönderilme korkusu toplam puanı için puan aralıkları 1-9 arasındadır. Ortalama puan değeri 5.83, standart sapma değeri 2.94, çarpıklık değeri -.41 ve basıklık değeri -1.31 olarak hesaplanmıştır.

3.3. ÖLÇEK PUANLARINA DAİR BULGULAR

Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali Endeksi toplam puanı ($t=1.640$; $p>.05$), DASS-21 toplam puanı ($t=.543$; $p>.05$), DASS-21 depresyon ($t=-.218$; $p>.05$), anksiyete ($t=1.002$; $p>.05$) ve stres ($t=.764$; $p>.05$) alt boyutları puanları, Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği toplam puanı ($t=.022$; $p>.05$), Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği toplam puanı ($t=2.065$; $p>.05$), Olay Etkisi Ölçeği toplam puanı ($t=1.481$; $p>.05$), Olay Etkisi Ölçeği kaçınma ($t=1.213$; $p>.05$), aşırı uyarılma ($t=1.514$; $p>.05$) ve yeniden yaşantılama ($t=1.444$; $p>.05$) alt boyutları puanları ve geri gönderilme korkusu puanı ($t=1.994$; $p>.05$) ve cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali Endeksi toplam puanı ($t=.556$; $p>.05$), DASS-21 toplam puanı ($t=-.979$; $p>.05$), DASS-21 depresyon ($t=-1.418$; $p>.05$), anksiyete ($t=-1.022$; $p>.05$) ve stres ($t=-.168$; $p>.05$) alt boyutları puanları, Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği toplam puanı ($t=-.768$; $p>.05$), Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği toplam puanı ($t=-.800$; $p>.05$), Olay Etkisi Ölçeği toplam puanı ($t=-.887$; $p>.05$), Olay Etkisi Ölçeği kaçınma ($t=-1.781$; $p>.05$), aşırı uyarılma ($t=-1.091$; $p>.05$) ve yeniden yaşantılama ($t=-.974$; $p>.05$) alt boyutları puanları ve geri gönderilme korkusu ($t=-.025$; $p>.05$) puanı ve çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali Endeksi toplam puanı ($t=-.294$; $p>.05$), DASS-21 toplam puanı ($t=.908$; $p>.05$), DASS-21 depresyon ($t=.025$; $p>.05$), anksiyete ($t=1.076$; $p>.05$) ve stres ($t=1.516$; $p>.05$) alt boyutları puanları, Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği toplam puanı ($t=1.292$; $p>.05$), Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği toplam puanı ($t=.716$; $p>.05$), Olay Etkisi Ölçeği toplam puanı ($t=.667$; $p>.05$), Olay Etkisi Ölçeği kaçınma ($t=.252$; $p>.05$), aşırı uyarılma ($t=.531$; $p>.05$) ve yeniden yaşantılama ($t=1.043$; $p>.05$) alt boyutları puanları ve geri gönderilme korkusu ($t=1.664$; $p>.05$) puanı ve çocuk sahibi olma değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali Endeksi toplam puanı ($t=.089$; $p>.05$), DASS-21 toplam puanı ($t=1.244$; $p>.05$), DASS-21 depresyon ($t=1.110$; $p>.05$), anksiyete ($t=1.206$; $p>.05$) ve stres ($t=1.229$; $p>.05$) alt boyutları puanları, Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği toplam puanı ($t=.837$; $p>.05$), Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği ($t=.726$; $p>.05$) toplam puanı, Olay Etkisi Ölçeği ($t=1.024$; $p>.05$) toplam puanı, Olay Etkisi Ölçeği kaçınma ($t=1.299$; $p>.05$), aşırı uyarılma ($t=.406$; $p>.05$) ve yeniden yaşantılama ($t=1.302$; $p>.05$) alt boyutları puanları ve geri gönderilme korkusu ($t=.000$; $p>.05$) puanı ve psikolojik veya psikiyatrik destek alma değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda yaş, eğitim düzeyi, medeni durum ve yaşam alanı değişkenleri ve tüm ölçek toplam puan ve ölçek alt boyutlarının puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 3.3 Vatandaşlık Statüsü Değişkenin Ölçekler ve Alt Boyutları ile İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	x	ss	t	sd	p
DSÖ-5 İyilik Hali Endeksi	Evet	22	10.27	6.43	.882	1.477	.380
	Hayır	68	8.97	5.88			
DASS-21	Evet	22	25.09	14.08	-.921	3.748	.359

		Hayır	68	28.54	15.63			
DASS-21_depresyon		Evet	22	9.77	5.39	-.216	1.324	.829
		Hayır	68	10.06	5.39			
DASS-21_anksiyete		Evet	22	7.14	5.32	-1.231	1.319	.222
		Hayır	68	8.79	5.54			
DASS-21_stres		Evet	22	8.18	4.49	-1.187	1.271	.238
		Hayır	68	9.69	5.38			
GSYZÖ		Evet	22	28.32	15.00	-1.197	3.997	.234
		Hayır	68	33.10	16.68			
GSGSÖ		Evet	22	72.72	22.02	.126	5.872	.900
		Hayır	68	71.99	24.50			
Olay Etkisi Ölçeği		Evet	22	37.64	19.53	-.553	5.442	.582
		Hayır	68	40.65	22.95			
Olay Etkisi Ölçeği kaçınma	Etkisi	Evet	22	9.95	5.61	-.851	1.609	.397
		Hayır	68	11.32	6.83			
Olay Etkisi Ölçeği aşırı uyarılma		Evet	22	14.55	7.36	-.266	2.096	.791
		Hayır	68	15.10	8.88			
Olay Etkisi Ölçeği yeniden		Evet	22	13.14	7.84	-.535	2.027	.594

yaşantılama	Hayır	68	14.22	8.39			
Geri Gönderilme Korkusu	Evet	22	3.95	2.90	-3,675	.677	.000**
	Hayır	68	6.44	2.72			

**p<.01; DASS-21: Depresyon Anksiyete ve Stres Ölçeği-21; GSYZÖ: Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği; GSGSÖ: Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği

Tablo 4.3.1’te gösterildiği gibi Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali Endeksi toplam puanı (t=.882; p>.05), DASS-21 toplam puanı (t=-.921; p>.05), DASS-21 depresyon (t=-.216; p>.05), anksiyete (t=-1.231; p>.05) ve stres (t=-1.187; p>.05) alt boyutları puanları, Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği toplam puanı (t=-1.197; p>.05), Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği toplam puanı (t=.126; p>.05), Olay Etkisi Ölçeği (-.553; p>.05) toplam puanı, Olay Etkisi Ölçeği kaçınma (t=-.851; p>.05), aşırı uyarılma (t=-.266; p>.05) ve yeniden yaşantılama (t=-.535; p>.05) alt boyutları puanları ve vatandaşlık almış olma değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Geri gönderilme korkusu ve vatandaşlık almış olma değişkeni arasında istatistiksel açıdan farklılaşmaktadır (t=-3.675; p<.001). Vatandaşlık almamış (M=6.44, SD=2.712) Suriyeli mülteciler vatandaşlık almış (M=3.95, SD=2.903) Suriye uyruklu kişilere kıyasla daha çok geri gönderilme korkusu yaşamaktadır.

Kayıtlı olduğu ilde yaşama durumu değişkeni Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı almamış 68 katılımcıdan toplanan veriler kullanılarak analiz edilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali Endeksi toplam puanı (t=.913; p>.05), DASS-21 toplam puanı (t=.255; p>.05), DASS-21 depresyon (t=.448; p>.05), anksiyete (t=-.044; p>.05) ve stres (t=.357; p>.05) alt boyutları puanları, Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği toplam puanı (t=-.162; p>.05), Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği toplam puanı (t=.333; p>.05), Olay Etkisi Ölçeği toplam puanı (t=1.591; p>.05), Olay Etkisi Ölçeği kaçınma (t=.510; p>.05) ve yeniden yaşantılama (t=1.835; p>.05) alt boyutu puanı ve geri gönderilme korkusu (t=.681; p>.05) puanı ve kayıtlı olduğu ilde yaşama durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Olay Etkisi Ölçeği aşırı uyarılma alt boyutu ve kayıtlı olduğu ilde

yaşama durumu değişkeni arasında istatistiksel açıdan farklılaşmaktadır ($t=2.010$; $p<.05$). Kayıtlı olduğu ilde yaşayan ($M=15.98$, $SD=8.416$) Suriyeli mülteciler kayıtlı olduğu ilde yaşamayan ($M=10.00$, $SD=10.263$) Suriye mültecilere kıyasla ayrımcılık nedeni aşırı uyarılmışlık puanları daha yüksektir.

Tablo 3.4 Geri Gönderilme Korkusu ile Diğer Ölçek ve Ölçekler Alt Boyutları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler		Geri Gönderilme Korkusu
DSÖ-5 İyilik Hali Endeksi	r	-.132
DASS-21	r	.285**
DASS-21_depresyon	r	.254*
DASS-21_anksiyete	r	.240*
DASS-21_stres	r	.322**
GSYZÖ	r	.620**
GSGSÖ	r	.542**
Olay Etkisi Ölçeği	r	.364**
Olay Etkisi Ölçeği_kaçınma	r	.320**
Olay Etkisi Ölçeği_aşırı uyarılma	r	.306**

Olay Etkisi Ölçeği_yeniden yaşantılama	r	.407**
---	---	--------

*p<.05; **p<.01; DASS-21: Depresyon Anksiyete ve Stres Ölçeği-21; GSYZÖ: Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği; GSGSÖ: Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği

Geri gönderilme korkusu ile DASS-21 ($r=.285$; $p<.01$), DASS-21 depresyon ($r=.254$; $p<.05$), anksiyete ($r=.240$; $p<.05$) ve stres ($r=.322$; $p<.01$) alt boyutları, Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği ($r=.620$; $p<.01$), Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği ($r=.542$; $p<.01$), Olay Etkisi Ölçeği ($r=.364$; $p<.01$), Olay Etkisi Ölçeği kaçınma ($r=.320$; $p<.01$), aşırı uyarılma ($r=.306$; $p<.01$) ve yeniden yaşantılama ($r=.407$; $p<.01$) alt boyutları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Geri gönderilme korkusu ile Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali Endeksi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r=-.132$; $p>.05$). Geri Gönderilme Korkusu ile diğer ölçekler ve ölçeklerin alt boyutları arasında yapılan Pearson Korelasyon testi Geçici Koruma Kaydı bulunan 68 kişiden toplanan veriler kullanarak yapıldığında DASS-21 anksiyete alt boyutu ve geri gönderilme korkusu ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r=.194$; $p>.05$).

Tablo 3.5 Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği ile Diğer Ölçekler ve Ölçek Alt Boyutları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler		GSYZÖ
DSÖ-5 İyilik Hali Endeksi	r	-.378**
DASS-21	r	.598**
DASS-21_depresyon	r	.552**

DASS-21_anksiyete	r	.551**
DASS-21_stres	r	.602**
Geri Gönderilme Korkusu	r	.620**
GSGSÖ	r	.817**
Olay Etkisi Ölçeği	r	.642**
Olay Etkisi Ölçeği_kaçınma	r	.636**
Olay Etkisi Ölçeği_aşırı uyarılma	r	.559**
Olay Etkisi Ölçeği_yeniden yaşantılama	r	.640**

* $p < .05$; ** $p < .01$; DASS-21: Depresyon Anksiyete ve Stres Ölçeği-21; GSYZÖ: Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği; GSGSÖ: Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği

Tablo 4.3.3'te gösterildiği gibi Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği ile DASS-21 ($r = .598$; $p < .01$), DASS-21 depresyon ($r = .552$; $p < .01$), anksiyete ($r = .551$; $p < .01$) ve stres ($r = .602$; $p < .01$) alt boyutları, Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği ($r = .817$; $p < .01$), Olay Etkisi Ölçeği ($r = .642$; $p < .01$), Olay Etkisi Ölçeği kaçınma ($r = .636$; $p < .01$), aşırı uyarılma ($r = .559$; $p < .01$) ve yeniden yaşantılama ($r = .640$; $p < .01$) alt boyutları ve geri gönderilme korkusu ($r = .620$; $p < .01$) arasında pozitif yönde; Dünya Sağlık Örgütü-5 İyi Hali Endeksi ($r = -.378$; $p < .01$) arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 3.6 Olay Etkisi Ölçeği ve Alt Boyutları ile Diğer Ölçekler ve Ölçek Alt Boyutları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler		Olay Etkisi Ölçeği	Olay Etkisi Ölçeği_kaçınma	Olay Etkisi Ölçeği_yeniden yaşantılama	Olay Etkisi Ölçeği_aşırı uyarılma
DSÖ-5 İyilik Hali Endeksi	r	-.362**	-.413**	-.370**	-.265*
DASS-21	r	.717**	.735**	.699**	.620**
DASS-21_depresyon	r	.670**	.672**	.656**	.588**
DASS-21_anksiyete	r	.669**	.690**	.645**	.581**
DASS-21_stres	r	.706**	.735**	.692**	.599**
Geri Gönderilme Korkusu	r	.364**	.320**	.407**	.306**
GSGSÖ	r	.682**	.658**	.706**	.583**
GSYZÖ	r	.642**	.636**	.640**	.559**

*p<.05; **p<.01; DASS-21: Depresyon Anksiyete ve Stres Ölçeği-21; GSYZÖ: Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği; GSGSÖ: Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği

Tablo 4.3.4'te gösterildiği gibi Olay Etkisi Ölçeği ve tüm alt boyutları ile DASS-21, DASS-21 depresyon, anksiyete ve stres alt boyutları, Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Ölçeği, Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği ve geri gönderilme korkusu arasında pozitif yönde; Dünya Sağlık Örgütü-5 İyilik Hali Endeksi arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur($p<.05$).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. TARTIŞMA

Bu çalışma, Türkiye’de yaşayan Geçici Koruma altındaki Suriyelilerde geri gönderilme korkusu ile ilişkili faktörleri ve geri gönderilme korkusunun ruh sağlığına etkisini incelemek için yapılmıştır. 2011 yılında meydana gelen Suriye krizinden bu yana Türkiye’deki mülteci nüfusu 5 milyonu aşmaktadır. Mülteci ruh sağlığı alanında yapılan çalışmalar göç öncesi, sırası ve sonrasındaki stres etmenlerinin mültecilerin ruh sağlığı açısından risk taşıdığını göstermektedir. Alanyazında özellikle Suriyeli mültecilerin ruh sağlığını inceleyen araştırmalar yapılmaya devam etmektedir. Türkiye’de genel seçimlerin yaklaşması ve büyüyen ekonomik kriz nedeniyle ayrımcılık ve kutuplaşmalarda artış gözlemlenmektedir. Özellikle siyasi söylemlerde artan geri gönderme politikalarının Suriyeli mülteciler açısından güvensiz bir ortam yarattığı düşünülmektedir. Göç sonrası yaşam zorlukları ve stres etkenleri sıkça alanyazında araştırılsa da göç sonrası stres etmeni olarak geri gönderilme korkusunun ruh sağlığı üzerindeki etkisinin incelendiği araştırma yapılmamıştır. Bu çalışmanın bulguları, demografik bilgiler, iyilik hali, depresyon, anksiyete ve stres seviyesi, göç sonrası yaşam zorlukları ve stres etmenleri ve ayrımcılıktan etkilenme düzeyi değerlendirilerek tartışılacaktır.

Katılımcıların %45,6’sı kadın iken %54,4’ü erkektir. Katılımcıların cinsiyet dağılımı alanyazındaki birçok çalışma gibi eşit dağılmaktadır (Acartürk ve vd., 2018; Tekeli-Yeşil ve vd., 2018). Katılımcıların yaş dağılımlarının büyük çoğunluğu 25-34 ve 35-44 yaş aralıkları arasındadır. Alanyazındaki diğer çalışmalarda katılımcı yaş ortalamaları göz önünde bulundurulduğunda yaş aralıkları dağılımı tutarlı bulunmuştur (Cantekin ve Gençöz, 2017). Katılımcıların %64,4’ü üniversite mezunudur. Çalışmadaki eğitim seviyesinin yüksek olması alanyazındaki diğer çalışmalardan farklılık göstermektedir (Tekeli-Yeşil ve vd., 2018). Katılımcıların %55,6’sı evli iken %30’u bekar, %10’u boşanmış ve %4,4’ünün eşi vefat etmiştir. Mülteci ruh sağlığı alanında yapılan diğer çalışmalarda evlilik oranları bu çalışmanın oranlarına kıyasla yüksektir (Acartürk ve vd., 2018; Tekeli-Yeşil ve vd., 2018). Çalışmadaki bekar dağılımının yüksek olması çalışmadaki katılımcıların eğitim

seviyesinin yüksek olması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, katılımcıların %62,2'si çocuk sahibi, %64,4 çalışan ve %81,1'i çekirdek ailesi ile ikamet etmektedir.

Çalışmadaki 90 katılımcının %24,4'ünün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlıkları bulunmaktadır. Çalışmaya Geçici Koruma altındaki Suriyeliler yapılmaya başlansa da vatandaşlık almış kişiler örneklemden çıkarılmamıştır. Alanyazındaki çalışmaların büyük çoğunluğu Geçici Koruma altındaki Suriyeliler ile yapılmıştır. Vatandaşlık alanlar ile karşılaştırmalı çalışmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle, göç sonrası yaşam zorlukları, stres etkenleri, ruh sağlığı profili ve ayrımcılıktan etkilenim düzeyi ekseninde yapılan karşılaştırmaların alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Katılımcıların %93,3'ü daha önce psikiyatrik veya psikolojik destek almamıştır. Yapılan bazı araştırmalarla benzer olarak araştırmanın katılımcılarından sadece 6 kişinin daha önce psikolojik veya psikiyatrik bir destek alması, destek ihtiyacı da göz önünde bulundurulduğunda psikolojik ve psikiyatrik ihtiyaçlarının karşılanmasında boşluk olduğunu göstermektedir (Fuhr ve vd., 2019). Bu nedenle, dil bariyeri ve önyargı gibi psikiyatrik ve psikolojik destek hizmetlerine erişim engelleri sahada yapılan çalışmalarda göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla birlikte, psikiyatrik geçmişin göç sonrası dönemde psikopatoloji geliştirmede bir risk etkeni olmasına rağmen çalışmadaki eşitsiz dağılımın karşılaştırmaya uygun olmadığı değerlendirilmiştir. Sonraki çalışmalarda psikiyatrik ve psikolojik destek almanın farkının araştırabilmesi için grup içi dağılımlara dikkat edilmesi önerilmektedir.

Demografik bilgiler tüm ölçeklerin toplam puanları ve alt ölçek puanları ile değerlendirildiğinde cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sahibi olmak, eğitim seviyesi, yaşam alanı ve psikiyatrik veya psikolojik destek geçmişinin gruplar arasında anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Yaş, eğitim seviyesi, yaşam alanı ve psikiyatrik veya psikolojik destek geçmişi grup dağılımlarının eşit olmaması nedeni ile alanyazındaki diğer çalışmalarda (Acartürk ve vd., 2018; Cantekin ve Gençöz 2017; Tekeli-Yeşil ve vd., 2018) tutarlı bulunmadığı düşünülmektedir. Bununla birlikte, cinsiyet, yaş ve medeni durum gibi sosyodemografik etkenlerin diğer değişkenler kontrol edildiğinde bulunan ilişkilerin anlamlı olmadığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Tekeli-Yeşil ve vd., 2018).

Yapılan analizler sonucunda vatandaşlık alma durumu iyilik hali, depresyon, anksiyete ve stres düzeyi, göç sonrası yaşam zorlukları ve stres etkenleri ve ayrımcılıktan etkilenme düzeyi açısından anlamlı bir fark yaratmadığı bulunmuştur. Alanyazındaki bazı çalışmalarda geçici koruma statüsünün geçici olmayan mültecilik statüsüne kıyasla ruh sağlığını olumsuz yönde etkilediği gösterilse de bu çalışmada farklı bir sonuç elde edilmiştir (Steel ve vd., 2006; Bogic ve vd., 2012). Ancak, vatandaşlık almanın geri gönderilme korkusu üzerinde anlamlı farklılık yarattığı değerlendirilmiştir. Vatandaşlık almayan katılımcılar vatandaşlık alanlara göre daha fazla geri gönderilme korkusu yaşamaktadırlar. Vatandaşlık alan katılımcıların stabil bir statüye sahip olmalarının geri gönderilme korkusunu daha az yaşamalarına sebep olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, bu bulgular vatandaşlık almanın Suriyelilerin ruh sağlığı profili açısından anlamlı bir farklılık yaratmadığını göstermektedir. Göç öncesi, sırası ve sonrasında devam eden risk etkenlerinin ruh sağlığı açısından vatandaşlık alan Suriyeliler için de devam ettiği düşünülmektedir. Bununla birlikte, Türkiye'nin güncel sosyoekonomik şartlarının, siyasi söylemlerdeki kutuplaştırmanın ve toplum içindeki artan ayrımcı söylemlerin de bu bulgular üzerinde etkisi olduğu düşünülmektedir. Çalışmanın katılımcı sayısının sınırlı olması sebebi ile karşılaştırmalı çalışmalara da alanyazında yer verilmesinin mülteci ruh sağlığının saha çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, bu bulgular vatandaşlık almış Suriyelilerin de savaş, göç ve göç sonrası stres etkenleri sebebi ile psikososyal destek ihtiyaçlarının devam ettiğini düşündürmektedir.

Çalışmadaki 68 Geçici Koruma altındaki Suriyeli katılımcının %23,5'i kayıtlı olduğu ikamet ilinde yaşamamaktadır. Kayıtlı olduğu ilde yaşama durumu tüm ölçek tam puanları ve alt boyut puanları ile değerlendirildiğinde sadece ayrımcılık ekseninde bakılan Olay Etkisi Ölçeğinin aşırı uyarılmışlık alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kayıtlı olduğu ilde yaşamayan katılımcılar kayıtlı olduğu ilde yaşayan katılımcılara kıyasla ayrımcılık bağlamında uyarılmışlık seviyeleri daha fazla olduğu görülmektedir. Siyasi söylemlerde yer bulan geri göndermeler ve toplum içinde artan ayrımcılığın yanı sıra özellikle büyük şehirlerde artan kimlik kontrolleri kayıtlı olduğu ilde yaşamayan Suriyeli mültecilerin uyarılmışlık seviyelerini arttırdığı düşünülmektedir. Bununla birlikte, kayıtlı olduğu ilde yaşamayan Geçici Koruma altındaki Suriyelilerin hizmetlere erişimi de kısıtlıdır.

Geçici hukuki statü sebebi ile aidiyet hissini tam oluşamaması kişilerin algılanan ayrımcılık seviyelerini arttırıyor olabileceği düşünülmektedir (Steel ve vd., 2006; Silove ve vd., 1997).

Geri gönderilme korkusu ile daha önce yapılan bir çalışma olmaması nedeni ile bu çalışmada geri gönderilme korkusu göç sonrası yaşam zorluğu ve stres etkeni olarak ele alınmıştır. Geri gönderilme korkusunun DSÖ-5 İyilik Hali Endeksi, Olay Etkisi Ölçeği, DASS-21, GSYZÖ ve GSGSÖ toplam puan ve alt boyutları ile analizlerinde DSÖ-5 İyilik Hali Endeksi haricinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bulgular ışığında geri gönderilme korkusu arttıkça depresyon, stres ve anksiyete seviyeleri ile ayrımcılıktan etkilenim düzeyi artmaktadır. Geri gönderilme korkusu ile daha önce yapılan bir çalışma olmaması nedeniyle geri gönderilme korkusunun ruh sağlığı üzerindeki etkisini yordayan bu bulguların sonraki çalışmalar ile desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir. Bununla birlikte, çalışmadaki katılımcıların eğitim seviyelerinin yüksek olması geri gönderilme ihtimalinde daha fazla kayıp yaşamalarına sebep olabileceği düşünüldüğü için sonraki çalışmalarda eğitim dağılımının daha eşit olduğu örneklem grupları ile katılımcı evreni daha iyi temsil edilebilir.

Göç sonrası yaşanan olumsuz yaşam deneyimlerinin ruhsal bozukluklar açısından riski arttırdığı bilinmektedir. GSYZÖ ve GSGSÖ toplam puan ve alt boyut puanlarının DASS-21, DSÖ-5 İyilik Hali Endeksi ve Olay Etkisi Ölçeği ile yapılan analizler sonucunda anlamlı bir fark bulunmuştur. Dolayısıyla, göç sonrası artan yaşam zorlukları ve stres etmenleri depresyon, anksiyete, stres ve ayrımcılıktan etkilenim düzeylerini arttırırken iyilik halini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bulgular alanyazında yapılan diğer çalışmalar ile paralellik göstermektedir (Acartürk ve vd., 2018; Tinghög ve vd., 2017).

Ayrımcılık bağlamında değerlendirilen Olay Etkisi Ölçeği toplam puanı ve alt boyut puanları ile DASS-21, DSÖ-5 İyilik Hali Endeksi GSYZÖ ve GSGSÖ'nin karşılaştırıldığı analizler sonucunda anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir. Bulgular ayrımcılıktan etkilenim düzeyi arttıkça depresyon, stres ve anksiyete seviyesinin arttığını ve iyilik halini negatif yönde etkilediğini göstermektedir. Yapılan bir çalışma ile paralel olarak ev sahibi topluluk tarafından yapılan ayrımcılık

ve dışlanma ruh sağlığı açısından risk faktörleri olarak bulunmuştur (Cantekin ve Gençöz 2017). Türkiye genel seçimlerinin yaklaşması ile mülteci konusunun siyasi söylemlerin de bir malzemesi haline gelmesi ile toplum içindeki kutuplaşmaları arttırmakta ve ayrımcılık ve dışlanmaların yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, ayrımcılığın mülteci ruh sağlığı üzerindeki etkisi de göz önünde bulundurularak ayrımcılığı önleyici çalışmaların ulusal ve uluslararası sivil toplum çalışmalarında savunuculuk ve sosyal uyum çalışmalarında yer bulmasının faydalı olacağı düşünölmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın sonuçları ışığında, Suriyelilerde göç sonrası yaşam zorlukları ve stres etkenlerinin, ayrımcılıktan etkilenim düzeyinin ve geri gönderilme korkusunun depresyon, anksiyete ve stres seviyeleri ile ilişkilidir. Vatandaşlık statüsü almış Suriyeliler, Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler gibi göç sonrası yaşam zorluklarını deneyimlemekte, benzer depresyon, anksiyete ve stres skorlarını göstermekte ve ayrımcılıktan etkilenmektedirler. İkamet ilinde yaşamayan Geçici Koruma altındaki Suriyelilerin ayrımcılık kaynaklı uyarılmışlık düzeyleri daha fazladır.

Katılımcıların demografik bilgilerinin önceki çalışmalardan farklılık göstermesi ve grupların eşitsiz dağılımı nedeni ile evreni yansıtan sonuçlar elde edildiği düşünülmektedir. Bu nedenle, yapılacak benzer çalışmalarda grup içi dağılımlara dikkat edilmesi önerilmektedir. Bununla birlikte, çalışmada katılımcı sayısının az olması nedeni ile sonraki çalışmalarda yüksek katılım oranı ile evrenin daha iyi temsil edileceği düşünülmektedir.

Yapılan çalışma Türkiye'nin güncel sosyoekonomik durumu da göz önünde bulundurulduğunda dezavantajlı grup olan Suriyeli mültecilerin göç sonrası yaşam zorluklarına maruz kalmaya devam ettiklerini ve bu zorluklardan kaynaklı ruh sağlığı ihtiyaçlarının devam ettiğini göstermektedir. Bu nedenle, bu sonuçların ulusal ve uluslararası sivil toplum çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın bulguları vatandaşlık statüsünün katılımcıların ruh sağlığı profilleri, göç sonrası stres etkenleri ve ayrımcılıktan etkilenim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu sonuçlar vatandaşlık almış Suriyelilerin psikososyal ihtiyaçlarının devam ettiğini göstermektedir. Göçmen ruh sağlığı alanında yapılan saha çalışmalarının mülteci odaklı olması göz önünde bulundurulduğunda bu bulguların ulusal ve uluslararası saha çalışmaları ve özellikle devlet hizmetlerinin planlamasında dikkate alınması önerilmektedir. Bununla birlikte, yapılan akademik çalışmalarda vatandaşlık almış Suriyelilerin de çalışmalara dahil edilmesi ve karşılaştırmalı verilere yer verilmesi bu çalışmadaki bulguların değerlendirilmesi açısından faydalı olacaktır.

Geri gönderilme korkusunu yordayan bir ölçek olmaması nedeni ile bu çalışmada GSYZÖ ve GSGSÖ'ndeki geri gönderilme korkusunu yordayan iki soru puanı kullanılarak geri gönderilme korkusu puanı elde edilmiş ve diğer ölçekler ile karşılaştırılmıştır. Geri gönderilme korkusunun ruh sağlığı üzerindeki etkisine bakan başka bir çalışma olmaması edinilen bulguların ileriki akademik çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Geri gönderilme korkusunu inceleyen ileriki akademik çalışmalarda daha güvenilir bulgular elde edilmesi için bir ölçek oluşturulması veya nitel çalışmalar ile derinlemesine analiz yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acarturk C, Cetinkaya M, Senay I, ve diğ. Prevalence and Predictors of Posttraumatic Stress and Depression Symptoms Among Syrian Refugees in a Refugee Camp. *The Journal Of Nervous And Mental Disease*. 2018; 206(1): 40-45, (doi:10.1097/NMD.0000000000000693).
- Ali, A. M., Ahmed, A., Sharaf, A., Kawakami, N., Abdeldayem, S. M., & Green, J. (2017). The Arabic version of the Depression Anxiety Stress Scale-21: Cumulative scaling and discriminant-validation testing. *Asian Journal of Psychiatry*, 30, 56–58. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2017.07.018>
- Alpak G, Unal A, Bulbul F, ve diğ. Post-traumatic stress disorder among Syrian refugees in Turkey: a cross-sectional study. *J Psychiatry Clin Pract*. 2015;19(1):45–50, (doi: 10.3109/13651501.2014.961930).
- Al-Shagran H, Khasawneh OM, Ahmad AK, ve diğ. Post-Traumatic Stress Disorder of Syrian Refugees in Jordan. *International Journal of Liberal Arts and Social Science*. 2015; (3)3: 36-48.
- Ben Farhat, J., Blanchet, K., Bjertrup, P. J., Veizis. A., Perrin,C., Coulborn, R. M., Cohuet, S. (2018). Syrian Refugees in Greece: Experience With Violence, Mental Health Status, and Access to Information During the Journey and While in Greece. *BMC Medicine*, 16 (1), 40. Doi:10.1186/s12916-01891028-4.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., ve Vedder, P. (2006). Immigrant youth: Acculturation, identity, and adaptation. *Applied Psychology*, 55(3), 303-332.
- Beşer, A., & Tekkaş Kerman, K. (2019). Azınlıklarda toplum ruh sağlığını geliştirmeye yönelik programlar: Kanıtlar ne diyor?. Bahar Z, editör. *Yaşam Döngüsünde Sağlığı Geliştirme: Hemşirelik Uygulamaları*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri, p.59-64.

Bogic M, Njoku A, Priebe S. Long-term mental health of war-refugees: a systematic literature review. *BMC Int Health Hum Rights*. 2015; 15(1): 29, (doi: 10.1186/s12914-015-0064-9).

Bogic M, Ajdukovic D, Bremner S, ve diğ. Factors associated with mental disorders in long-settled war refugees: refugees from the former Yugoslavia in Germany, Italy and the UK. *The British Journal of Psychiatry*. 2012; 200(3): 216-23, (doi: 10.1192/bjp.bp.110.084764).

Bradshaw, D., Jay, S., McNamara, N., Stevenson, C., & Muldoon, O. T. (2016). Perceived discrimination amongst young people in socio-economically disadvantaged communities: Parental support and community identity buffer (some) negative impacts of stigma. *British Journal of Developmental Psychology*, 34(2), 153–168. <https://doi.org/10.1111/bjdp.12120>

Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim Sanat Yayınları.

Cantekin D., Gençöz T. Mental health of syrian asylum seekers in turkey: Therole of pre-migration and post-migration risk factors. *Journal of Social and Clinical Psychology*. 2017; 36(10): 835-859, (doi:0.1521/jscp.2017.36.10.835).

Cengiz, I., Ergün, D. & Çakıcı, E. (2019). Suriyeli Sığınmacılarda Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Travma Sonrası Büyüme ve Ruhsal Dayanıklılık: Hatay,Türkiye. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20 (3), 269-276. Doi:10.6466/apd.4882.

Chen W, Hall BJ, Ling L ve diğ. Pre-migration and post-migration factors associated with mental health in humanitarian migrants in Australia and the moderation effect of post-migration stressors: findings from the first wave data of the BNLA cohort study. *The Lancet Psychiatry*. 2017; 4(3): 218-229, (doi: 10.1016/S2215-0366(17)30032-9)

Chung, M. C., AlQarni, N., AlMazrouei, M., Muhairi, S. A., Shakra, M., Mitchell, B., ... Hashimi, S. A. (2018). The Impact of Trauma Exposure Characteristics on Post-Traumatic Stress Disorder and Psychiatric

Comorbidity Among Syrian Refugees. *Psychiatry Research*, 259(January 2018), 310-315. Doi:10.1016/j.psychres.2017.10.035.

Fuhr, D. C., Acarturk, C., McGrath, M., Ilkkursun, Z., Sondorp, E., Sijbrandij, M., Ventevogel, P., Cuijpers, P., McKee, M., & Roberts, B. (2019). Treatment gap and mental health service use among Syrian refugees in Sultanbeyli, Istanbul: A cross-sectional survey. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 29. <https://doi.org/10.1017/s2045796019000660>

Gerritsen A, Bramsen I, Deville W, ve diğ. Physical and mental health of Afghan, Iranian and Somali asylum seekers and refugees living in the Netherlands. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*. 2006; 41(1):18-26, (doi: 10.1007/s00127-005-0003-5).

Giacco D, Laxhman N, Priebe S. Prevalence of and risk factors for mental disorders in refugees. *Semin Cell Dev Biol*. 2018; 77: 144-152, (doi: 10.1016/j.semcdb.2017.11.030).

Georgiadou, E., Zbidat, A., Schmitt, G. M. & Erim, Y. (2018). Prevalence of Mental Distress Among Syrian Refugees With Residence Permission in Germany: A Registry-Based Study. *Frontiers in Psychiatry*, 9, 393. Doi:10.3389/fpsyt.2018.00393.

Geçici Koruma Yönetmeliği. 2014. T.C. Resmi Gazete. 29153. 22/10/2014

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2020a). <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, Erişim: 01 Ocak 2023.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2020b). <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler>Erişim: 01 Ocak 2023.

Gül, İ. I. (2012). Hukukta Ayrımcılık Yasağı. K. Çayır ve M. Ayan (Ed.), *Ayrımcılık: Çok boyutlu yaklaşımlar içinde*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları (1. baskı., ss. 117-133). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- IOM. World migration report 2022. 2018. (Erişim: 1 Ocak 2023).
https://www.iom.int/sites/default/files/country/docs/china/r5_world_migration_report_2018_en.pdf
- Johnson H, Thompson A. The development and maintenance of post-traumatic stress disorder (PTSD) in civilian adult survivors of war trauma and torture: A review. *Clin Psychol Rev.* 2008; 28(1): 36-47, (doi: 10.1016/j.cpr.2007.01.017).
- Karan, U. (2012). Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı: Hukuksal Çerçeve. K. Çayır ve M. Ayan (Ed.), *Ayrımcılık: Çok boyutlu yaklaşımlar içinde*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları (1. baskı., ss. 135-147). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karipek, Y. Z. (2017). Asylum-Seekers Experience and Acculturation: A Study of Syrian-University Students in Turkey. *Turkish Journal of Middle Eastern Studies*, 105-133. Doi:10.26513/tocd.316150.
- Kirmayer LJ, Narasiah L, Munoz M ve diğ. Common mental health problems in immigrants and refugees: general approach in primary care. *Cmaj.* 2011; 183(12): E959-E967, (doi: 10.1503/cmaj.090292).
- Lindencrona F , Ekblad S , Hauff E . Mental health of recently resettled refugees from the Middle East in Sweden: the impact of pre-resettlement trauma, resettlement stress and capacity to handle stress. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol.* 2008;43:121–31, (doi:10.1007/s00127-007-0280-2).
- Malm, A., Tinghög, P., Narusyte, J., & Saboonchi, F. (2020). The refugee post-migration stress scale (RPMS) – development and validation among refugees from Syria recently resettled in Sweden. *Conflict and Health*, 14(1).
<https://doi.org/10.1186/s13031-019-0246-5>

- Montes, J. F. (2010). Perceived discrimination among indigenous and non-indigenous Mexican-Americans living in the United States. Alliant International University, Los Angeles.
- Onyut L, Neuner F, Ert V ve diğ. Trauma, poverty and mental health among Somali and Rwandese refugees living in an African refugee settlement - an epidemiological study. *Confl Heal.* 2009; 3:6, (doi: 10.1186/1752-1505-3-6).
- Priebe S, Gavrilovic JJ, Bremner S ve diğ. Psychological symptoms as long-term consequences of war experiences. *Psychopathology.* 2013; 46: 45–64, (doi: 10.1159/ 000338640).
- Quillian, L. (2006). New Approaches to Understanding Racial Prejudice and Discrimination. *Annual Review of Sociology*, 32(1), 299–328.
- Önen C, Güneş G, Türeme A ve diğ. Bir mülteci kampında yaşayan Suriyelilerde depresyon ve anksiyete durumu. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi.* 2014; 2: 223–230, (doi: 10.16992/asos.307).
- Seaton, E. K., Caldwell, C. H., Sellers, R. M. ve Jackson, J. S. (2008). The prevalence of perceived discrimination among African American and Caribbean Black youth. *Developmental Psychology*, 44(5), 1288-1297. doi:10.1037/a0012747
- Sibai, A. M., Chaaya, M., Tohme, R. A., Mahfoud, Z., & Al-Amin, H. (2009). Validation of the Arabic version of the 5-item who well being index in elderly population. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 24(1), 106–107. <https://doi.org/10.1002/gps.2079>
- Silove D, Momartin S, Marnane C ve diğ. Adult separation anxiety disorder among war-affected Bosnian refugees: comorbidity with PTSD and associations with dimensions of trauma. *Journal of Traumatic Stress.*2010; 23(1):169-72, (doi: 10.1002/jts.20490).

- Silove, D., Sinnerbrink, I., Field, A., Manicavasagar, V., & Steel, Z. (1997). Anxiety, depression and PTSD in asylum-seekers: Associations with pre-migration trauma and post-migration stressors. *British Journal of Psychiatry*, 170(4), 351–357. <https://doi.org/10.1192/bjp.170.4.351>
- Steel Z, Silove D, Bird K, McGorry P, Mohan P. Pathways from war trauma to posttraumatic stress symptoms among Tamil asylum seekers, refugees, and immigrants. *J Trauma Stress* (1999) 12:421–35. doi: 10.1023/A:1024710902534
- Steel Z, Silove D, Brooks R ve diğ. Impact of immigration detention and temporary protection on the mental health of refugees. *Br J Psychiatry*. 2006; 188: 58–64, (doi: 10.1192/bjp.bp.104.007864).
- Steel Z, Chey T, Silove D, Marnane C, ve diğ . Association of torture and other potentially traumatic events with mental health outcomes among populations exposed to mass conflict and displacement: a systematic review and meta-analysis. *JAMA*. 2009; 302(5): 537–49, (doi: 10.1001/jama.2009.1132).
- Tinghög, P., Malm, A., Arwidson, C., Sigvardsdotter, E., Lundin, A., & Saboonchi, F. (2017). Prevalence of mental ill health, traumas and postmigration stress among refugees from Syria resettled in Sweden after 2011: A population-based survey. *BMJ Open*, 7(12). <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2017-018899>
- Tekeli-Yesil, S., Isik, E., Unal, Y., Almossa, F. A., Unlu, H. K. & Aker, A. T. (2018). Determinants of Mental Disorders in Syrian Refugees in Turkey Versus Internally Displaced Persons in Syria. *Am J Public Health*, 108(7), 938–945. Doi:10.2105/AJPH.2018.304405.
- Türk Dil Kurumu. (2023, 1 Mayıs) <https://sozluk.gov.tr/>
- UNHCR (2019). Syria regional refugee response. (Erişim: 1 Ocak 2023). <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>

- Uygun, E. (2018). Diagnosis profile and PTSD comorbidity of Syrian refugees sample from Refugee Mental Health Branch polyclinic. *Journal of Cognitive-Behavioral Psychotherapy and Research*, 1. <https://doi.org/10.5455/jcbpr.14283>
- Uygun, E. (2020). The relation between Syrians' quality of life, depression and anxiety levels and economic conditions: A cross-sectional study at an adult refugee mental health clinic in Turkey. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 1. <https://doi.org/10.5455/apd.71190>
- Watkins PG, Razee H, Richters J. "I'm telling you....the language barrier is the biggest challenge": barriers to education among Karen refugee women in Australia. *Aust J Educ.* 2011;56(2):126–141, (doi: 10.1177/000494411205600203).
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 11 Nisan 2013, T. C. Resmî Gazete, 28615.
- Yalım, D. (2005). "Pozitif Ayrımcılıktan Pozitif Aksiyona". D. Yalım (Ed.), : İnsan Kaynaklarında Yeni Eğilimler içinde (s. 275). Hayat Yayıncılık.
- Yayla, O. T. (2015). Dijitalleşme Çağında Eşitsizlik ve Ayrımcılık. *Liberal Düşünce Dergisi*, (79), 43-53.

EKLER

EK-1 Bilgilendirilmiş Onam Formu

نموذج الموافقة

عزيزي المشارك ،

أجرى هذا البحث من قبل جامعة إسطنبول بيلجي لدراسات الصدمات والكوارث ، طالبة دراسات العليا Ersin Uygun ، يتم تنفيذه تحت إشراف الدكتور Ecenur Çolak في الصحة العقلية التطبيقية ، في نطاق أطروحة الماجستير. الغرض الرئيسي من الدراسة هو فحص العوامل المرتبطة بالخوف من الإعادة القسرية لدى اللاجئين السوريين وتأثيرها على الصحة النفسية.

المشاركة في هذه الدراسة على أساس طوعي. إذا وافقت على المشاركة ، لهذا الغرض ، يُطلب منك إجراء بعض التقييمات من خلال بعض أدوات القياس. يتم توفير معلومات حول كيفية الإجابة على كل أداة قياس في بداية القسم ذي الصلة. اقرأ بعناية الأسئلة الموجودة على المقاييس وإرشادات تسجيل الدرجات. من المهم لموثوقية البحث أن تتم الإجابة على الأسئلة بشكل كامل وصحيح. إذا كنت لا ترغب في الاستمرار في الإجابة على الأسئلة أثناء المشاركة ، يمكنك ترك الدراسة. إذا كنت ترغب في ذلك ، سيتم حذف جميع المعلومات التي تم الحصول عليها منك. تستغرق الإجابة على جميع الأسئلة حوالي 20 دقيقة.

في هذا البحث ، لم يتم طرح أي أسئلة حول الكشف عن هويتك. سيتم الاحتفاظ بسرية المعلومات الشخصية التي تم الحصول عليها وسيتم استخدام المعلومات التي تقدمها لأغراض البحث فقط. سيتم تقييم البيانات التي تم جمعها بشكل جماعي ، ولن يتم إجراء فحص فردي. إذا كنت بحاجة إلى مزيد من المعلومات حول البحث ، يمكنك الاتصال بالباحث.

فيما يلي معلومات الاتصال الخاصة بالباحث عبر البريد الإلكتروني

EK-2 Sosyodemografik Formu

SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Kaç yaşındasınız?
 - a. 18-24
 - b. 25-34
 - c. 35-44
 - d. 45-54
 - e. 55 ve üstü
2. Cinsiyetiniz nedir?
 - a. Kadın
 - b. Erkek
 - c. Diğer
3. Eğitim seviyeniz nedir?
 - a. Okuma yazma bilmiyorum
 - b. Okuma yazma biliyorum
 - c. İlkokul
 - d. Ortaokul
 - e. Lise
 - f. Üniversite ve üstü
4. Medeni durumunuz nedir?
 - a. Evli
 - b. Bekar
 - c. Boşanmış
 - d. Dul
5. Çocuğunuz var mı?
 - a. Evet
 - b. Hayır
6. Çalışıyor musunuz?
 - a. Evet
 - b. Hayır
7. Kimlerle yaşıyorsunuz?
 - a. Çekirdek Aile
 - b. Geniş Aile
 - c. Paylaşımlı ev
 - d. Yalnız
8. Türkiye'ye kaç yılında geldiniz?
...
9. Türk Vatandaşlığınız var mı?
 - a. Evet
 - b. Hayır
10. Aktif bir geçici koruma kimliğiniz var mı?
 - a. Evet
 - b. Hayır
11. Kayıtlı olduğunuz ikamet ilinizde mi yaşıyorsunuz?
 - a. Evet
 - b. Hayır

12. Daha önce psikolojik veya psikiyatrik bir destek aldınız mı veya şu an alıyor musunuz?
- Evet
 - Hayır

EK-3 Dünya Sağlık Örgütü- 5 İyilik Hali Endeksi

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 779255

UNIVERSITÀ
di VERONA

RE-DEFINE

Psychiatric Research Unit
WHO Collaborating Centre in Mental Health

Centre: _____
Patient study number: _____
Date: _____
Assessor's name _____

WHO - خمسة معيار التقدم (نسخة 1999)

ضع من فضلك عند كل من الاسئلة الخمسة التالية علامة ضرب في المربع (خانة) التي هي أقرب من كيفما شعرت في الأسبوعين الماضيين. لاحظ بأن درجة أعلى هي لأفضل حالة.

مثال: إذا كنت شعرت بأنك كنت سعيدا و بمزاج جيد في أكثر بقليل من نصف الوقت من فترة الأسبوعين الماضيين، فضع علامة ضرب في المربع ذو رقم 3 الموجود في الركن العلوي اليمنى.

WHO (Five) Well-Being Index (1998 version)

Please indicate for each of the five statements which is closest to how you have been feeling over the last two weeks. Notice that higher numbers mean better well-being.

Example: If you have felt cheerful and in good spirits more than half of the time during the last two weeks, put a tick in the box with the number 3 in the upper right corner.

	في الأسبوعين الماضيين <i>Over the last two weeks</i>	دائما All of the time	أكثر الأحيان Most of the time	أكثر بقليل من نصف الوقت More than half of the time	أقل بقليل من نصف الوقت Less than half of the time	قليل من الوقت (نادرا) Some of the time	بتاتا At no time
1	1 .. كنت سعيدا و بمزاج جيد I have felt cheerful and in good spirits	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 779255

UNIVERSITÀ
di VERONA

2	2 .. كنت أشعر بالهدوء و الاسترخاء I have felt calm and relaxed	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0
3	3 .. كنت أشعر بالحيوية و النشاط I have felt active and vigorous	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0
4	4 .. كنت استيقظ نشطا و مرتاحا I woke up feeling fresh and rested	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0
5	5 .. كانت أيامي ملينا بأشياء محببة لنفسي My daily life has been filled with things that interest me	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

EK-4 Olay Etkisi Ölçeği

IES-R PTSD

Name:

Datum:

<http://psychiatry.cham.ac.uk>

استمارة جمع معلومات طبية: IES-R

الإرشادات:

تود أن نسألك عن معاناتك السابقة و الأعراض التي تشكو منها حالياً. في الجدول أدناه مجموعة من العبارات التي تصف المشاعر و الصعوبات التي تواجه الناس بعد التعرض لحوادث أو صدمات حياتية مؤلمة. قد تجد بعض هذه الأسئلة مزعجاً أو محرجاً فعند ذلك لك الحرية المطلقة في عدم الإجابة. و اطمئن أن هذا لن يؤثر في برنامج علاجك. كما أن إجاباتك على هذه الأسئلة سوف تُحفظ في سرية تامة.

العمر: _____ الجنس: ذكر أنثى التاريخ: _____ المكان: _____

كنت منذ عجا بسبب الشكاوى التالية خلال الأيام السبعة ماضية؟	أبدأ	نادراً	أحياناً	غالباً	دائماً
1. أي شيء ذكرني بالحدث أعاد إلي المشاعر مرة أخرى	☐	☐	☐	☐	☐
2. كان لدي صعوبة في البقاء نائماً	☐	☐	☐	☐	☐
3. أشياء أخرى ذكرني دوماً بالحدث	☐	☐	☐	☐	☐
4. شعرت بأثني سريع الانفعال والغضب	☐	☐	☐	☐	☐
5. حاولت تجنب الأثر عاج عندما فكرت أو تذكرت ذلك الحادث	☐	☐	☐	☐	☐
6. تذكرت الحادث عن غير قصد	☐	☐	☐	☐	☐
7. شعرت كأن الحادث لم يحدث أو أنه غير حقيقي	☐	☐	☐	☐	☐
8. أبعدت نفسي عن تذكر الحادث	☐	☐	☐	☐	☐
9. أتت الصور المتعلقة بالحدث إلي بشكل مفاجئ	☐	☐	☐	☐	☐
10. كنت سريع الانفعال و عصيياً	☐	☐	☐	☐	☐
11. حاولت عدم التفكير بالحدث	☐	☐	☐	☐	☐
12. كنت أعلم أنني لا زلت أملك الكثير من المشاعر حول الحادث ولكني لم أكرث لها	☐	☐	☐	☐	☐

أبداً	نادراً	أحياناً	غالباً	دائماً	
☐	☐	☐	☐	☐	13. كانت أشعر بنوع من الخدر تجاه الحادث
☐	☐	☐	☐	☐	14. وجدت نفسي أتصرف وأشعر كما لو أنني أعيش حينها في وقت الحادث
☐	☐	☐	☐	☐	15. كانت لدي صعوبة في بداية النوم
☐	☐	☐	☐	☐	16. حصل لدي موجات من مشاعر قوية تتعلق بالحادث بشكل مفاجئ
☐	☐	☐	☐	☐	17. حاولت إزالة هذه الأحداث من ذاكرتي
☐	☐	☐	☐	☐	18. كان لدي صعوبة في التركيز
☐	☐	☐	☐	☐	19. تذكري للحادث أثار عندي انتكاسات جسدية، تعرق، صعوبة في التنفس، غثيان، أو تسارع في ضربات القلب
☐	☐	☐	☐	☐	20. راودتني أحلام حول الحادث
☐	☐	☐	☐	☐	21. شعرت أنني حذر جداً و مترقب
☐	☐	☐	☐	☐	22. حاولت عدم التحدث حول ذلك الحادث

نهاية الاستمارة

EK-5 Depresyon Anksiyete ve Stres Ölçeği

Arabic DASS21

اسم: _____ التاريخ: _____

اقرأ كل من النصوص التالية ثم ضع دائرة حول الرقم ١،٢، أو ٣ الذي يبين درجة انطباق هذا الشعور عليك في الأسبوع الماضي. لا يوجد إجابات صحيحة أو خاطئة. لا تقضي وقتاً طويلاً في أي منها.

استعمل التقديرات التالية:

- ٠ لا ينطبق عليّ بتاتاً
- ١ ينطبق عليّ بعض الشيء أو قليلاً من الأوقات
- ٢ ينطبق عليّ بدرجة ملحوظة أو بعض الأوقات
- ٣ ينطبق عليّ كثيراً جداً، أو معظم الأوقات

٣	٢	١	٠	١	وجدت صعوبة في الاسترخاء والراحة
٣	٢	١	٠	٢	شعرت بخفاف في حلقي
٣	٢	١	٠	٣	لم يبدو لي أن بإمكانني الإحساس بمشاعر إيجابية على الإطلاق
٣	٢	١	٠	٤	شعرت بصعوبة في التنفس (شدة التنفس السريع، اللهثان بدون القيام بمجهود جسدي مثلاً)
٣	٢	١	٠	٥	وجدت صعوبة في أخذ المبادرة بعمل الأشياء
٣	٢	١	٠	٦	كنت أميل إلى ردة فعل مفرطة للظروف والأحداث
٣	٢	١	٠	٧	شعرت برجفة (باليدين مثلاً)
٣	٢	١	٠	٨	شعرت بأنني أستهلك الكثير في الطاقة العصبية (شعرت بأنني أستهلك الكثير من قدرتي على تحمل التوتر العصبي)
٣	٢	١	٠	٩	كنت خائفاً من مواقف قد أفقد فيها السيطرة على أعصابي واسبب إخراجاً لنفسي
٣	٢	١	٠	١٠	شعرت بأن ليس لدي أي شيء أتطلع إليه
٣	٢	١	٠	١١	شعرت بأنني مضطرب ومنزعج
٣	٢	١	٠	١٢	أجد صعوبة في الاسترخاء
٣	٢	١	٠	١٣	شعرت بالحزن والغم
٣	٢	١	٠	١٤	كنت لا أستطيع تحمل أي شيء يحول بيني وبين ما أرغب في القيام به
٣	٢	١	٠	١٥	شعرت بأنني على وشك الوقوع في حالة من الرعب المفاجئ بدون سبب
٣	٢	١	٠	١٦	فقدت الشعور بالحماس لأي شيء
٣	٢	١	٠	١٧	شعرت بأن قيمتي قليلة كشخص
٣	٢	١	٠	١٨	شعرت بأنني أميل إلى الغيظ بسرعة
٣	٢	١	٠	١٩	شعرت بضربات قلبي بدون مجهود جسدي (زيادة في معدل الدقات، أو غياب دقة قلب، مثلاً)
٣	٢	١	٠	٢٠	شعرت بالخوف بدون أي سبب وجيه
٣	٢	١	٠	٢١	شعرت بأن الحياة ليس لها معنى

EK-6 Göç Sonrası Göçmen Stres Ölçeği

يرجى أن تضع علامة موضحا هل غالبا ما تتعرض لأي موقف من المواقف التالية في السويد؟

	أبدأ	نادراً	أحياناً	غالباً	كثيراً	
1	☐	☐	☐	☐	☐	التمييز من قبل السلطات السويدية
2	☐	☐	☐	☐	☐	التمييز في المدرسة أو العمل
3	☐	☐	☐	☐	☐	الشعور بعدم الاحترام بسبب جنسيتي
4	☐	☐	☐	☐	☐	قيام أشخاص بتلميحات عنصرية تجاهي
5	☐	☐	☐	☐	☐	الإنزعاج بسبب صعوبة التواصل باللغة السويدية
6	☐	☐	☐	☐	☐	صعوبة فهم الأنشطة اليومية المعتادة في السويد (التسوق، قطع التذاكر، السفر.....إلخ)
7	☐	☐	☐	☐	☐	صعوبة فهم الوثائق والمستندات والنماذج المستخدمة لدى السلطات والجهات المعنية
8	☐	☐	☐	☐	☐	القلق بشأن الوضع المالي غير المستقر
9	☐	☐	☐	☐	☐	الإحباط بسبب عدم القدرة على إعالة نفسي مالياً
10	☐	☐	☐	☐	☐	القلق بسبب الديون
11	☐	☐	☐	☐	☐	الإشتياق لحياتي الاجتماعية التي كنت أشعر بها في موطني
12	☐	☐	☐	☐	☐	الحنين إلى بلدي الأم (موطني الأصلي)
13	☐	☐	☐	☐	☐	الإشتياق للأنشطة التي اعتدت أن أقوم بها قبل المجيء إلى السويد
14	☐	☐	☐	☐	☐	القلق بشأن أوضاع السكن غير المستقرة (أزمة السكن)
15	☐	☐	☐	☐	☐	الخوف من الترحيل إلى بلادي
16	☐	☐	☐	☐	☐	القلق بشأن القرارات القادمة أو التدقيق من السلطات السويدية (مثل مصلحة الهجرة، مصلحة الضرائب، صندوق الضمان الاجتماعي، إدارة الخدمات الاجتماعية)
17	☐	☐	☐	☐	☐	القلق على أفراد الأسرة التي انفصلت عنها
18	☐	☐	☐	☐	☐	الشعور بالحزن بسبب عدم لم الشمل مع أسرتي
19	☐	☐	☐	☐	☐	القلق بشأن الوضع في البلد الأم
20	☐	☐	☐	☐	☐	الشعور بالاستبعاد أو منعزل في المجتمع السويدي
21	☐	☐	☐	☐	☐	الإحباط بسبب فقدان المكانة في المجتمع السويدي
22	☐	☐	☐	☐	☐	الإحباط بسبب عدم قدرتي على الاستفادة من إمكانياتي في السويد
23	☐	☐	☐	☐	☐	خلافات مزعجة في أسرتي
24	☐	☐	☐	☐	☐	الشعور بعدم الاحترام في أسرتي
25	☐	☐	☐	☐	☐	الشعور بعدم الأهمية في أسرتي

EK-7 Göç Sonrası Yaşam Zorlukları Envanteri

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 779255

UNIVERSITÀ
di VERONA

Centre: _____

Patient study number: _____

Date: _____

Living Difficulties PMLD-CL - Arabic

هذا في الاسفل قائمه بالصعوبات التي يعيشها اللاجئين احيانا في الدولة المضيفة . هل عشت هذه المشاكل خلال الاشهر ١٢ الاخير من اقامتك في هذا المجتمع ؟

Below is a list of living difficulties that refugees who have arrived in the host country sometimes experience. In the past 12 months, while living in the local community, have any of the difficulties listed below been a problem for you?

		لا لم يكن يشكل مشكلة لم يحدث	نعم كان يشكل مشكلة صغيرة	نعم كان يشكل نوعاً ما مشكلة أساسية	نعم كان يشكل مشكلة أساسية	نعم كان يشكل مشكلة أساسية جداً
		Was not a problem / did not happen	A small problem	Moderately serious problem	A serious problem	A very serious problem
1	صعوبات بالتفاهم مع الآخرين Communication difficulties	☐	☐	☐	☐	☐
2	التمييز في المعاملة Discrimination	☐	☐	☐	☐	☐
3	خلافات مع نفس المجموعه التي تنتمي اليها او مع مجموعات اخرى في البلد المضيف Conflicts with your own / other ethnic groups in the host country	☐	☐	☐	☐	☐
4	البعد عن عائلتك / الانفصال عن الأسرة Separation from family	☐	☐	☐	☐	☐
5	القلق على أفراد عائلتك أو أسرتك الذين مازالوا في وطنك Worries about family back at home	☐	☐	☐	☐	☐
6	عدم إمكانية العودة إلى وطنك عند الضرورة Unable to return home in Emergency	☐	☐	☐	☐	☐

7	الصعوبات المتعلقة بالعمل أو الخدمة (الحصول على رخصة عمل، الحصول على عمل، سوء ظروف العمل... الخ) Difficulties with employment (being permitted to work, finding work, bad working conditions, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐
8	الصعوبات في مقابلات التحقيق مع موظفي سلطات شؤون اللجوء والهجرة Difficulties in interviews with immigration officials	☐	☐	☐	☐	☐
9	الخلافات مع موظفي الخدمة الإجتماعية أو جهات إجتماعية أخرى Conflicts with social workers / other authorities	☐	☐	☐	☐	☐
10	عدم الاعتراف الرسمي بك كلاجئ Not being recognized as a refugee	☐	☐	☐	☐	☐
11	الخوف من ترحيلك أو إعادتك إلى وطنك الأصلي في المستقبل Being fearful of being sent back to your country of origin in the future	☐	☐	☐	☐	☐
12	القلق من عدم الحصول على المعالجة الطبية لمشاكلك الصحية Worries about not getting access to treatment for health problems	☐	☐	☐	☐	☐
13	عدم كفاية المال أو النفود لشراء الطعام ودفع الإيجار أو شراء الملابس اللازمة Not enough money to buy food, pay the rent or buy necessary clothes	☐	☐	☐	☐	☐
14	الصعوبات في الحصول على المساعدة المالية Difficulties obtaining financial assistance	☐	☐	☐	☐	☐
15	الشعور بالوحدة والملل أو العزلة Loneliness, boredom or isolation	☐	☐	☐	☐	☐
16	الصعوبة في تعلم اللغة المحلية Difficulties learning the local language	☐	☐	☐	☐	☐
17	الصعوبة في الحصول على السكن المناسب Difficulties obtaining appropriate accomodation	☐	☐	☐	☐	☐

EK-8 Etik Kurul Onayı

Etik Kurul Onayı, bu tezin basılı halinde mevcuttur.

